

Український державний університет залізничного транспорту

Кафедра фінансів, обліку і аудиту

Особливості обліку основних засобів, аналіз та напрями вдосконалення системи обліку з метою підвищення ефективності їх використання (на прикладі структурного підрозділу залізниці)

Пояснювальна записка і розрахунки
до кваліфікаційної роботи

МРЕ. 300.02.02 ПЗ

Розробила здобувачка групи 215-ОАО-324
спеціальності 071
«Облік і оподаткування»
(роботу виконано самостійно, відповідно
до принципів академічної доброчесності)

 Маренич К.І.

Керівник: професор, д-р екон. наук
 Кірдіна О.Г.

Рецензент: професор, д-р екон. наук
 Обруч Г. В.

Український державний університет залізничного транспорту

Факультет економічний

Кафедра фінанси, облік і аудит

Освітній рівень: магістр

Спеціальність: 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма «Облік, аудит і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

завідувачка кафедри,
професор, д-р екон. наук

 О.Г.Кірдіна

«03» жовтня 2025 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Маренич Катерині Ігорівні

1 Тема «Особливості обліку основних засобів, аналіз та напрями вдосконалення системи обліку з метою підвищення ефективності їх використання (на прикладі структурного підрозділу залізниці)»

керівник Кірдіна Олена Григорівна, професор, д-р екон. наук

затверджено розпорядженням по економічному факультету «27» лютого 2025 року №62/25.

2 Строк подання студентом закінченої роботи «10» січня 2026 року.

3 Вихідні дані: підібрати законодавчі акти і нормативні документи з теми кваліфікаційної роботи; вивчити і узагальнити монографічну, наукову, навчальну літературу щодо теми кваліфікаційної роботи; ознайомитися і підібрати сучасні публікації з теми роботи в наукових журналах й інших періодичних виданнях; зібрати, узагальнити, проаналізувати фінансову, статистичну, економічну інформацію про об'єкт дослідження для аналізу ефективності використання основних засобів з метою управління.

4 Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): Теоретичні основи формування інформації про основні засоби, провести фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства, для чого охарактеризувати та дослідити основні показники діяльності. Провести аналіз ефективності використання основних засобів та напрями вдосконалення системи обліку з метою підвищення ефективності їх використання.

5 Перелік графічного матеріалу: аналіз активу та пасиву балансу підприємства аналіз ліквідності, ділової активності, фінансової стійкості, аналіз фінансових результатів, рентабельності, аналіз основних засобів підрозділу, бухгалтерські проводки.

6 Дата видачі завдання «03» жовтня 2025 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів	Терміни виконання етапів	Примітка
Вибір теми та її затвердження	03.10.2025	
Підбір літератури та статистичних матеріалів	01.10.2025 – 10.10.2025	
Консультація з керівником щодо організації роботи	12.10.2025	
Огляд джерел інформації	13.10.2025 – 20.10.2025	
Написання чернетки першого розділу дипломної роботи	21.10.2025 – 11.11.2025	
Аналітична обробка інформації та написання чернетки другого розділу роботи	12.11.2025 – 30.11.2025	
Обробка матеріалу для написання аналітичних розрахунків третього розділу роботи	1.12.2025 – 30.12.2025	
Передзахист на кафедрі. Кінцеве оформлення роботи	10.01.26	

Студент М.І. Маренич Маренич К.І.

Керівник О.Г. Кірдіна Кірдіна О.Г.

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота магістра включає в себе 18 слайдів презентації, 98 аркушів пояснювальної записки формату А4, що включає 3 рисунки, 22 таблиці, 49 літературних джерел.

Актуальність теми. Основні засоби виступають ключовим ресурсом для забезпечення функціонування залізничного транспорту; недосконалість організації обліку призводить до неефективного використання активів, зростання витрат на ремонти та модернізацію, а також підвищення ризиків. Дослідження процесу обліку основних засобів на залізничному транспорті формує основу для управлінських рішень, підвищення ефективності використання активів.

Метою дослідження є вивчення організації обліку основних засобів структурного підрозділу залізничного транспорту з метою підвищення ефективності їх використання, удосконалення облікової політики та управлінських рішень щодо модернізації, ремонту та реконструкції основних засобів.

Предметом дослідження виступають теоретичні, методичні та практичні аспекти обліку основних засобів структурного підрозділу залізничного транспорту.

Об'єктом дослідження є процес обліку основних засобів структурного підрозділу залізничного транспорту.

Методи дослідження: загальнонаукові та спеціальні методи пізнання: фінансовий аналіз, порівняльний та коефіцієнтний аналіз, метод систематизації та узагальнення даних, аналітичні та статистичні методи.

Основною інформаційною базою дослідження стали теоретичні висновки і узагальнення українських та зарубіжних вчених, що містяться у монографічній, спеціальній та періодичній літературі, статутні документи, фінансова, податкова, статистична звітність підприємства, первинні документи, облікові реєстри.

Ключові слова: ОСНОВНІ ЗАСОБИ, ЗНОС, АМОРТИЗАЦІЯ, ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ, ПЕРЕОЦІНКА, РЕМОНТ, МОДЕРНІЗАЦІЯ, ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ.

ABSTRACT

The master's qualification work includes 18 presentation slides, 98 sheets of explanatory notes in A4 format, including 3 figures, 22 tables, 49 literary sources.

Relevance of the topic. Fixed assets are a key resource for ensuring the functioning of railway transport; imperfection of the accounting organization leads to inefficient use of assets, increased costs for repairs and modernization, as well as increased risks. Research into the process of accounting for fixed assets in railway transport forms the basis for management decisions, increasing the efficiency of asset use.

The purpose of the study is to study the organization of accounting for fixed assets of the structural unit of railway transport in order to increase the efficiency of their use, improve accounting policies and management decisions regarding the modernization, repair and reconstruction of fixed assets.

The subject of the study is the theoretical, methodological and practical aspects of accounting for fixed assets of the structural unit of railway transport.

The object of the study is the process of accounting for fixed assets of the structural unit of railway transport.

Research methods: general scientific and special methods of cognition: financial analysis, comparative and coefficient analysis, method of systematization and generalization of data, analytical and statistical methods.

The main information base of the study was the theoretical conclusions and generalizations of Ukrainian and foreign scientists contained in monographic, special and periodical literature, statutory documents, financial, tax, statistical reporting of the enterprise, primary documents, accounting registers.

Keywords: FIXED ASSETS, DEPRECIATION, AMORTIZATION, INVENTORY, REVALUATION, REPAIR, MODERNIZATION, INDICATORS OF EFFICIENCY OF USE.

Зміст

Вступ	8
1 Теоретичні основи формування інформації про основні засоби	11
1.1 Економічний зміст та поняття основних засобів	11
1.2 Класифікація основних засобів і їх оцінка	13
1.3 Організаційно-економічна характеристика виробничого підрозділу	17
Висновки до розділу 1	27
2 Бухгалтерський облік основних засобів	31
2.1 Нормативно-законодавча база з обліку основних засобів	31
2.2 Облікова політика АТ «Укрзалізниця»	32
2.3 Первинні документи з обліку руху основних засобів	35
2.4 Синтетичний облік надходження та вибуття основних засобів	37
2.5 Облік ремонту основних засобів згідно НП(С)БО 7	43
2.6 Облік переоцінки основних засобів	51
2.7 Амортизація основних засобів та її облік	54
2.8 Аналітичний облік основних засобів	57
2.9 Інвентаризація основних засобів і відображення результатів у обліку	58
2.10 Облік основних засобів згідно Податкового Кодексу	62
2.11 Відображення основних засобів у звітності	67
Висновки до розділу 2	70
3 Аналіз стану, руху та показників ефективності використання основних засобів у складі необоротних активів з метою управління	75

					МРЕ. 300.02.02			
Ізм.	Лист	№ докум.	Підпис	Дата	Особливості обліку основних засобів, аналіз та напрями вдосконалення системи обліку з метою підвищення ефективності їх використання (на прикладі структурного підрозділу залізниці)	Літ.	Лист	Листів
Разробив		Маренич К.І.		08.01.20				
Перевірів		Кірдіна О. Г.		10.01.20			6	98
Рецензент		Обруч Г.В.				УкрДУЗТ		
Н. Контр.		Тройнікова О.М.		10.01.20				
Затвердив		Кірдіна О.Г.		10.01.20				

3.1 Аналіз стану, руху та ефективності використання основних засобів у складі необоротних активів	75
3.2 Вплив зміни методу нарахування амортизації на ефективність підприємства	80
3.3 Удосконалення обліку та управління основними засобами на залізничному транспорті	82
Висновки до розділу 3	88
Висновки	90
Перелік використаних джерел	94
Додатки	99

					ПЗ	Арк.
						7
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

Вступ

Основні засоби виступають ключовим ресурсом для забезпечення функціонування залізничного транспорту, який вирізняється складною структурою, специфічними технологіями та високим рівнем фондомісткості. Ефективність використання цих активів безпосередньо впливає на продуктивність, безпеку перевезень, рівень фінансової стабільності та здатність залізничного транспорту до модернізації та розвитку. В сучасних умовах економічного та технологічного розвитку України, зокрема зростання обсягів капітальних вкладень, інтенсифікації перевезень та модернізації рухомого складу й колійної інфраструктури, питання точного та своєчасного обліку основних засобів набуває особливої актуальності.

Недосконалість організації обліку, відсутність інтегрованої аналітики, призводять до неефективного використання активів, зростання витрат на ремонти та модернізацію, а також підвищення фінансових і технічних ризиків. Тому дослідження процесу обліку основних засобів на залізничному транспорті є актуальним як з наукової, так і з практичної точки зору, оскільки формує основу для управлінських рішень, підвищення ефективності використання активів та безпеки перевезень.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження організації обліку основних засобів структурного підрозділу залізничного транспорту з метою підвищення ефективності їх використання, удосконалення облікової політики та управлінських рішень щодо модернізації, ремонту та реконструкції основних засобів.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- вивчити нормативно-правову базу та національні стандарти бухгалтерського обліку, що регламентують облік основних засобів;
- проаналізувати фінансовий стан досліджуємого підприємства;
- дослідити організацію обліку основних засобів на залізничному

транспорті, включаючи порядок надходження, нарахування амортизаційних відрахувань, переоцінку та списання основних засобів ;

- виявити особливості компонентного обліку складних багатокомпонентних об'єктів та методів нарахування амортизації;

- проаналізувати ефективність використання основних засобів за допомогою розрахункових показників та вплив амортизаційної політики на фінансові результати діяльності;

- розробити пропозиції щодо удосконалення обліку, управління основних засобів для підвищення продуктивності та зниження ризиків.

Об'єктом дослідження є процес обліку основних структурного підрозділу залізничного транспорту.

Предметом дослідження виступають теоретичні, методичні та практичні аспекти обліку основних засобів структурного підрозділу залізничного транспорту.

В процесі дослідження були використані наступні методи: загальнонаукові та спеціальні методи пізнання: фінансовий аналіз, порівняльний та коефіцієнтний аналіз, метод систематизації та узагальнення даних, аналітичні та статистичні методи.

У роботі приведений ряд прикладів бухгалтерського обліку основних засобів, також бухгалтерські проведення , що відображають основні господарські операції.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання АТ «Укрзалізниця» для удосконалення системи обліку та управління основними засобами, підвищення ефективності господарської діяльності та конкурентоспроможності на ринку транспортних послуг.

Основною інформаційною базою дослідження стали теоретичні висновки і узагальнення українських та зарубіжних вчених, що містяться у монографічній, спеціальній та періодичній літературі. Для написання роботи використовувались статутні документи, фінансова, податкова, статистична звітність Служби колії Регіональної Філії «Південна залізниця», а також первинні документи, облікові

реєстри, необхідні для ведення обліку основних засобів в структурному підрозділі залізниці.

При вивченні проблеми та написанні роботи була використана інформація, у тому числі текст, визначення певних характеристик, які містяться у перелічених джерелах [1 - 49], наведених у списку використаних джерел, а також інформація, отримана в результаті консультування з керівником роботи, науковими, науково-педагогічними працівниками та іншими особами, яка є неопублікованими авторськими напрацюваннями (найсучасніша інформація дослідницького, інноваційного характеру), дозволеними для використання автору цієї роботи виключно при виконанні тільки цієї кваліфікаційної роботи .

У першому розділі розглянуто економічну сутність категорії «основні засоби», розглянута організаційно-економічна характеристика структурного підрозділу АТ «Укрзалізниця».

У другому розділі досліджено практичні аспекти організації обліку основних засобів на прикладі структурного підрозділу АТ «Укрзалізниця».

У третьому розділі проведено аналіз стану, руху та показників ефективності використання основних засобів у складі необоротних активів з метою управління.

Апробація результатів. За підсумками дослідження підготовлено та опубліковано наукову статтю за темою «Облікова політика залізничного транспорту : методичні підходи до обліку та оцінки активів» в науковому журналі «Вісник економіки транспорту і промисловості», випуск 92 за 2025 рік.

Структура та обсяг магістерської роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел та додатків. Текст магістерської роботи викладений на 98 аркушах пояснювальної записки формату А4, 22 таблиці, 3 рисунки. Список використаної літератури включає 49 найменувань.

1 Теоретичні основи формування інформації про основні засоби

1.1 Економічний зміст та поняття основних засобів

Основні засоби є ключовим елементом діяльності будь-якого підприємства, оскільки забезпечують матеріальну базу для здійснення виробничих і господарських процесів. Вони створюють необхідні умови для зберігання виробничих запасів, організації транспортних, вантажно-розвантажувальних, підготовчих операцій, а також сприяють підвищенню продуктивності праці та ефективності функціонування підприємства загалом. Рациональне формування складу основних засобів, належна експлуатація, підтримання їх у робочому стані та обґрунтований вибір амортизаційної політики визначають масштаби розвитку підприємства та його стратегічні можливості.

У наукових дослідженнях існують різні підходи до визначення сутності основних засобів. Так, С.Ф. Голов розглядає їх як матеріальні активи тривалого використання, що беруть участь у процесі виробництва та поступово переносять свою вартість на продукцію. М.Я. Дем'яненко визначає основні засоби як матеріальну основу виробничої діяльності підприємства, яка забезпечує його функціонування та формує технічний потенціал. На думку В.В. Сопка, головною ознакою основних засобів є їх довгостроковий характер використання та здатність створювати економічні вигоди у майбутніх періодах. Зарубіжні автори, зокрема Г. Фішер, підкреслюють правовий аспект, розглядаючи основні засоби як контрольовані підприємством активи, що забезпечують отримання доходу протягом багатьох років. Узагальнюючи ці підходи, можна зробити висновок, що основні засоби є багатофункціональною категорією, яка поєднує матеріально-речовий, функціональний, вартісний та правовий аспекти, визначаючи рівень економічного розвитку підприємства.

Для забезпечення єдності підходів до їх визнання, оцінки та обліку законодавством України передбачено відповідне нормативно-правове

регулювання. Методологічні основи обліку та формування інформації про основні засоби, їх економічну сутність, критерії визнання та методичні підходи до відображення у бухгалтерському обліку й фінансовій звітності, нарахування амортизації основних засобів визначається Національним Положенням (Стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1 – Визначення основних засобів

Джерело	Визначення
1	2
Податковий Кодекс України	це матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 20000 грн. і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік)
НП(С)БО 7 «Основні засоби» та Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів	це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою їх використання у процесі виробництва, постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше як один рік (або операційний цикл, якщо він триває більше одного року)
Державний класифікатор України	основні фонди – це матеріальні цінності, експлуатаційний період і вартість яких відповідно перевищують один календарний рік та 15 неоподаткованих мінімумів доходів громадян.
МСБО 16 «Основні засоби»	це матеріальні активи, які утримуються підприємством для використання у виробництві або постачанні товарів та наданні послуг, для оренди іншим або для адміністративних цілей; будуть використовуватися, як очікується, протягом більше, ніж одного періоду

Згідно НП(С)БО 7 «Основні засоби» об'єкт основних засобів - це закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям до нього;

конструктивно відокремлений предмет, призначений для виконання певних самостійних функцій; відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів однакового або різного призначення, що мають для їх обслуговування загальні пристосування, приладдя, керування та єдиний фундамент, унаслідок чого кожен предмет може виконувати свої функції, а комплекс - певну роботу тільки в складі комплексу, а не самостійно; інший актив, що відповідає визначенню основних засобів, або частина такого активу, що контролюється підприємством.

Якщо один об'єкт основних засобів складається з частин, які мають різний строк корисного використання (експлуатації), то кожна з цих частин може визнаватися в бухгалтерському обліку як окремий об'єкт основних засобів.

Об'єкт основних засобів визнається активом, тобто може бути включений до балансу підприємства, якщо вартість його може бути достовірно визначена; існує вірогідність отримання підприємством економічних вигід від його використання.

Іншими словами, якщо підприємство придбало які-небудь ресурси (у цьому випадку - об'єкти основних засобів), вартість яких визначена, і сподівається, використовуючи ці ресурси у своїй діяльності, отримати прибуток, то такі ресурси відповідають поняттю активів і можуть відображатися в балансі підприємства.

1.2 Класифікація основних засобів і їх оцінка

Для цілей бухгалтерського обліку основні засоби класифікуються за такими групами: 1) Основні засоби: земельні ділянки, капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом, будівлі, споруди та передавальні пристрої, машини та обладнання, транспортні засоби, інструменти, прилад та інвентар (меблі), тварини, багаторічні насадження, інші основні засоби; 2) Інші

необоротні матеріальні активи: бібліотечні фонди, малоцінні необоротні матеріальні активи, тимчасові (нетитульні) споруди, природні ресурси, інвентарна тара, предмети прокату, інші необоротні матеріальні активи.

Основні засоби можна згрупувати за їх функціональним призначенням, за галузевою ознакою, за використанням, за ознакою належності (рисунок 1.1).

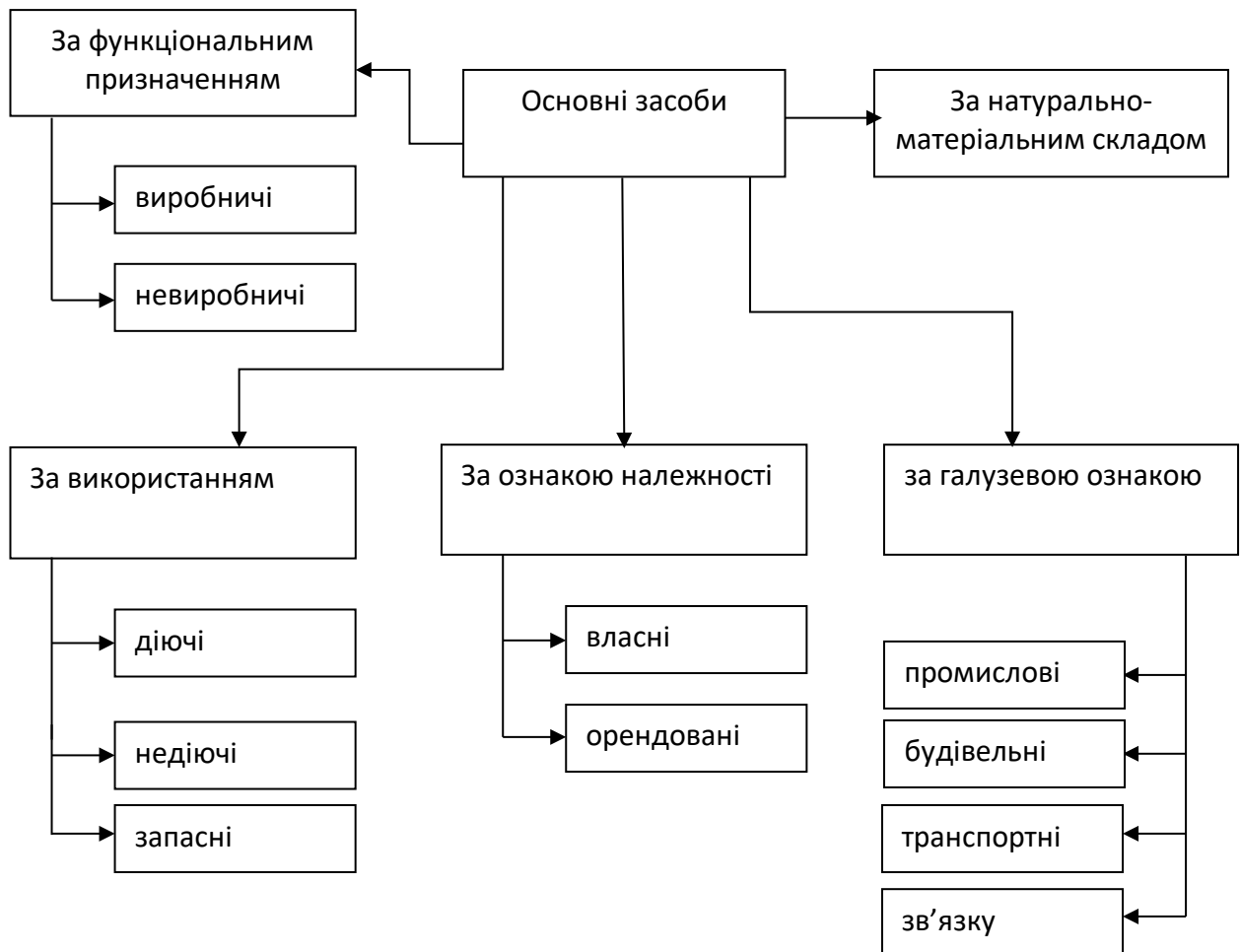

Рисунок 1.1 – Класифікація основних засобів

Згідно НП(С)БО 7 «Основні засоби» для різних цілей використовуються наступні види оцінок:

- первісна вартість;
- переоцінена вартість;
- залишкова вартість;
- справедлива вартість;
- вартість, яка амортизується;

– ліквідаційна вартість.

Основні засоби зараховуються на баланс за первісною вартістю.

Первісна вартість – історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів.

Первісна вартість залежить від способу надходження основних засобів, порядок формування первісної вартості представлений в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Формування первісної вартості основних засобів

Спосіб надходження основних засобів	Формування первісної вартості основних засобів
1	2
1 Придбання за грошові кошти	ціна постачальника (без ПДВ)+ТЗВ (доставка, завантаження, розвантаження, монтаж, встановлення)
2 Виготовлення власними силами	сума фактичних витрат на виготовлення, відповідно НП(С)БО 16 «Витрати»
3 Отримано безоплатно	справедлива вартість
4 Обмін на подібний об'єкт	балансова вартість переданого об'єкта
5 Обмін на неподібний об'єкт	справедлива вартість
6 Внесок в статутний капітал	справедлива вартість узгоджена із засновниками

При обміні основних засобів на подібний актив вважається, що операція не має комерційного характеру і процес отримання прибутку не завершено. У такому випадку собівартістю отриманого об'єкта стає балансова вартість відданого активу. Для такої операції не визнається ні прибуток, ні збиток.

Якщо об'єкт основних засобів придбаний в результаті обміну на неподібний актив - така господарська операція має комерційний характер і впливає на зміну грошових потоків, що генеруються активом. У такому випадку отриманий в результаті обміну актив оцінюється за його справедливою вартістю, яка дорівнює справедливій вартості відданого активу, скоригованій на суму переданих грошей або їх еквівалентів.

Різниця між балансовою вартістю відданого об'єкта і справедливою вартістю отриманого визнається як доходи або витрати того періоду, в якому було здійснено обмін.

В структурних підрозділах залізничного транспорту такі методи як обмін

та внесок в статутний капітал відсутні, а основні засоби надходять внаслідок внутрішніх розрахунків за авізо.

Переоцінена вартість - вартість необоротних активів після їх переоцінки. На балансі підприємства основні засоби можуть обліковуватися за первісною або за переоціненою вартістю. Ті з них, по яких здійснена переоцінка, відображаються за переоціненою вартістю, а інші засоби, по яких переоцінка не здійснювалася, - за первісною. Тому на практиці і в науковому обороті часто вживають термін «балансова вартість» основних засобів (первісна або і переоцінена), за якою вони стають на балансі підприємства.

У світовій практиці відомі два способи переоцінки основних засобів:

- здійснення індексації їх балансової вартості на індекс товарних цін (General Price Level Accounting - QPL);
- прямий перерахунок балансової вартості окремих видів основних засобів відповідно до рівня цін, який склався на ринку на цей основний засіб (Current Cost Accounting - CCA). Цей метод забезпечує більш точну переоцінку основних засобів, хоч і є більш трудомістким.

Залишкова вартість - різниця між первісною (переоціненою) вартістю та сумою зносу основних засобів. Залишкова вартість основних засобів також відображається в балансі підприємства і включається в його підсумок.

Справедлива вартість - ринкова вартість, визначена шляхом експертної оцінки, яку, як правило, визначають професійні оцінювачі.

Потрібна для переоцінки підприємством об'єкта основних засобів, якщо його залишкова вартість значно відрізняється від справедливої вартості на дату балансу. У разі переоцінки об'єкту основних засобів на ту ж дату здійснюється переоцінка всіх об'єктів групи основних засобів, до якої належить цей об'єкт. Вона визначається самим підприємством за ринковою вартістю, а якщо дані про ринкову вартість відсутні - за відновною вартістю (сучасною собівартістю придбання за вирахуванням суми зносу на дату оцінки).

Вартість, яка амортизується - первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості.

Ліквідаційна вартість - сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з ліквідацією.

Об'єкт основних засобів перестає визнаватися активом (списується з балансу) у разі його вибуття внаслідок продажу, ліквідації, безоплатної передачі, нестачі, остаточного псування або інших причин невідповідності критеріям визнання активом.

Пропозиції щодо визнання активом об'єкту основних засобів надає постійно діюча комісія по організації обліку основних засобів.

1.3 Організаційно-економічна характеристика виробничого підрозділу

«Основ'янська дистанція колії» є виробничим підрозділом регіональної філії «Південна залізниця» акціонерного товариства «Українська залізниця».

Повне найменування: Виробничий підрозділ «Основ'янська дистанція колії» регіональної філії «Південна залізниця» акціонерного товариства «Українська залізниця».

Скорочене найменування: Виробничий підрозділ «Основ'янська дистанція колії» регіональної філії «Південна залізниця» АТ «Укрзалізниця».

Основ'янська дистанція колії у своїй діяльності керується Конституцією України, законами України, актами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, іншими нормативно-правовими актами України, Міністерства інфраструктури України, АТ «Укрзалізниця», філії.

Для здійснення адміністративних, виробничих та господарських операцій в межах повноважень, визначених положенням, підрозділ може мати печатку зі своїм найменуванням і повним найменуванням регіональної філії і Товариства українською мовою, із зазначенням коду ЄДРПОУ Філії та через дріб цифровий (числовий) номер ідентифікації підрозділу.

До складу Дистанції, як єдиного цілого входять підрозділи, наведені в переліку:

1) Дільниця станція Основа: 8 відділок (ПД-8); 9 відділок (ПД-9); 10 відділок (ПД-10); 12 відділок (ПД-12);

2) Дільниця Одноробівка-Основа: 2 відділок (ПД-2); 3 відділок (ПД-3); 4 відділок (ПД-4);

3) Дільниця Харків пасс.- Куп'янськ: 13 відділок (ПД-13); 14 відділок (ПД-14); 15 відділок (ПД-15); 16 відділок (ПД-16).

4) Дільниця Основа – Куп'янськ: 5 відділок (ПД-5); 6 відділок (ПД-6); 7 відділок (ПД-7); 11 відділок (ПД-11);

5) Мостовий цех;

6) Механічні майстерні;

7) Цех дефектоскопії;

8) Будівельний цех.

Основні завдання, функції дистанції колії наведені у Положенні про Виробничий підрозділ «Основ'янська дистанція колії» регіональної філії «Південна залізниця» акціонерного товариства «Українська залізниця» (Додаток)

Дистанція колії забезпечує утримання в технічно справному стані та ремонт усіх елементів залізничної колії (земляного полотна, верхньої будови, штучних споруд та інших споруджень колії), а також житлових та службово-технічних будов. Дистанція колії не складає фінансову звітність, тому аналіз фінансового стану був проведено на основі даних фінансової звітності служби колії (додатки).

Розглянемо аналіз динаміки господарських засобів служби колії та джерел їх формування за допомогою таблиці 1.3.

Аналіз даних свідчить, що на кінець звітного періоду вартість господарських засобів служби колії зменшилася на 29 391 тис. грн., досягнувши рівня 21 032 652 тис. грн.

Таблиця 1.3 – Аналіз динаміки господарських засобів та джерел їх формування служби колії

Показник	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду	Абсолютне відхилення, (+, -)	Темп росту, %
	тис. грн	тис. грн	тис. грн	
1	2	3	4	5
1 Необоротні активи	20871169	20864383	-6786	99,97
2 Оборотні активи	190874	168269	-22605	88,16
3 Необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття	-	-	-	-
Баланс	21062043	21032652	-29391	99,86
I Власний капітал	(6881835)	(10059609)	(3177774)	146,18
II Довгострокові зобов'язання і забезпечення	90205	254561	164356	282,20
III Поточні зобов'язання і забезпечення	27853673	30837700	2984027	110,71
IV Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	-	-	-	-
Баланс	21062043	21032652	-29391	99,86

Основним фактором скорочення є зниження необоротних активів в абсолютному виразі на 6 786 тис. грн. та в відносному виразі на 0,03 %, а також істотніше зменшення оборотних активів на 22 605 тис. грн. в абсолютному виразі та в відносному виразі на 11,84 %. Така динаміка характеризує погіршення майнового стану та зниження економічного потенціалу служби колії.

З таблиці бачимо, що скоротилися і джерела формування господарських засобів на 29 391 тис. грн., що в відносному виразі складає 0,14 %.

З таблиці бачимо зростання зобов'язань, передусім поточних та забезпечень, сума яких зросла на 2 984 027 тис. грн., що становить 10,71% у відносному виразі. Це вказує на посилення фінансового навантаження та зростання залежності служби колії від зовнішніх джерел фінансування.

В таблиці 1.4 надано аналіз структури господарських засобів служби колії.

Аналіз структури господарських засобів служби колії свідчить, що основну питому вагу протягом усього звітної періоду займають необоротні активи, яка зросла на 0,11 %, досягнувши 99,20 % від загальної суми усіх активів, що

відображає високий рівень капіталомісткості діяльності.

Таблиця 1.4 – Аналіз структури господарських засобів служби колії

Показник	На початок звітної періоду		На кінець звітної періоду		Абсолютне відхилення, (+,-)	
	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %
1	2	3	4	5	6	7
1 Необоротні активи	20871169	99,09	20864383	99,20	-6786	0,11
2 Оборотні активи	190874	0,91	168269	0,80	-22605	-0,11
3 Необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття	-	-	-	-	-	-
Баланс	21062043	100,00	21032652	100,00	-29391	-

Натомість питома вага оборотних активів зменшилася на 0,11 % і становить лише 0,80 % на кінець звітної періоду, що вказує на обмеженість ресурсів для оперативного фінансування поточної діяльності та зниження гнучкості у використанні майна.

Важливо підкреслити, що у складі господарських засобів відсутні необоротні активи, утримувані для продажу, що свідчить про їх орієнтацію виключно на виробниче використання та довгострокове забезпечення потреб підприємства.

Така структура активів, з одного боку, формує стабільну матеріально-технічну базу, але з іншого – знижує мобільність фінансових ресурсів і може обмежувати можливості швидкого реагування на зміни у виробничому процесі чи кон'юнктурі ринку.

Аналіз структури господарських засобів надано на рисунку 1.2.

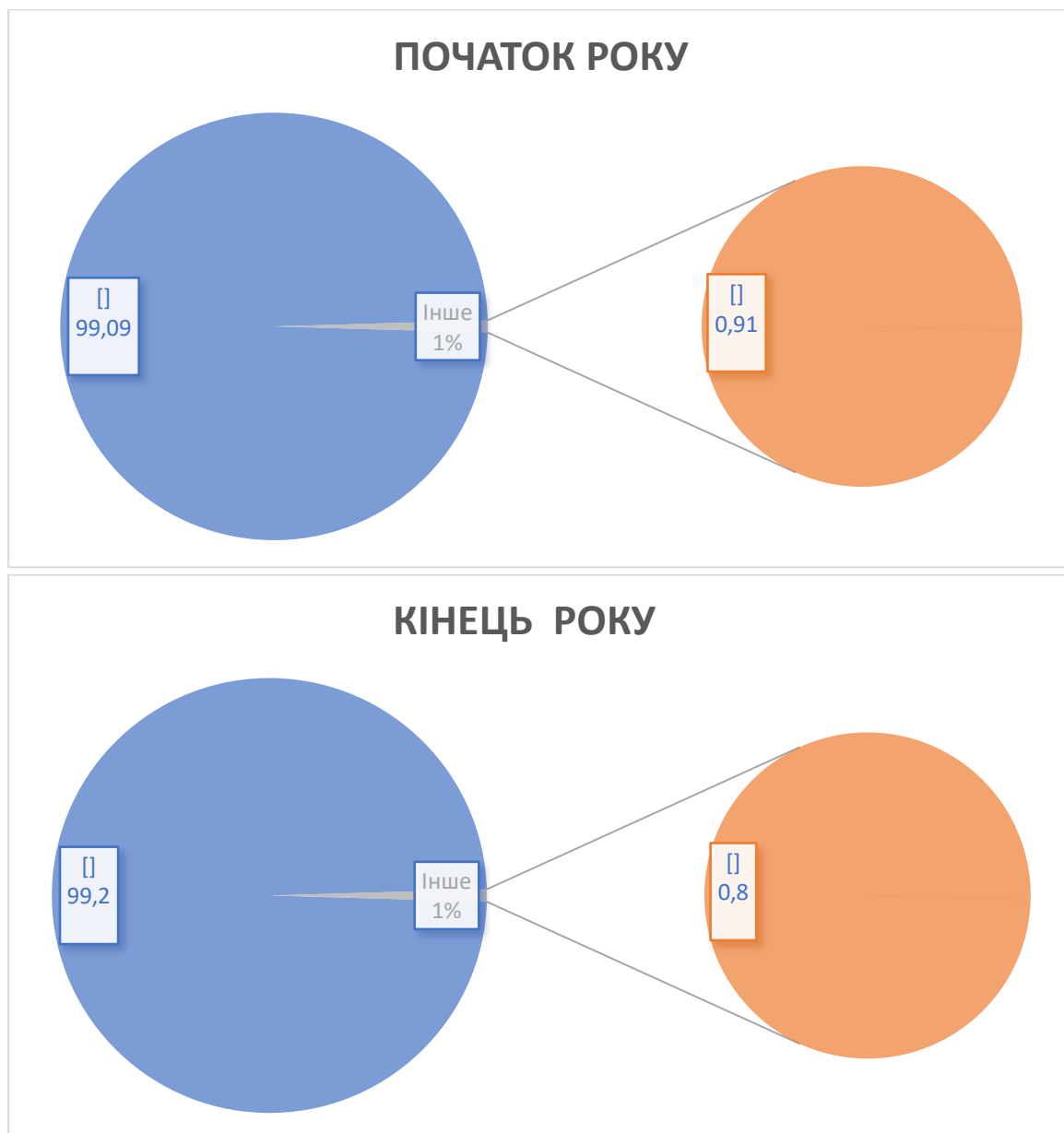

Рисунок 1.2 - Структура господарських засобів

Для характеристики складу джерел господарських засобів служби колії складається таблиця 1.5.

Аналіз свідчить, що питома вага власного капіталу служби колії протягом звітного періоду скоротилася удвічі та становить 47,83 %. Водночас довгострокові зобов'язання зросли на 164 356 тис. грн., однак їхня питома вага у структурі джерел залишається незначною - лише 1,21%. Найбільшу питому вагу займають поточні зобов'язання, які хоча й зменшилися в абсолютному виразі на 2 984 027 тис. грн., однак їх відносний показник зріс на 14,37 %.

Таблиця 1.5 – Аналіз структури джерел господарських засобів служби колії

Показник	На початок звітної періоду		На кінець звітної періоду		Абсолютне відхилення, (+,-)	
	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	Тис .грн.	питома вага, %
1	2	3	4	5	6	7
I Власний капітал	(6881835)	-32,67	(10059609)	-47,83	-3177774	-15,15
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	90205	0,43	254561	1,21	164356	0,78
III Поточні зобов'язання і забезпечення	27853673	132,25	30837700	146,62	2984027	14,37
IV Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	-	-	-	-	-	-
Баланс	21062043	100,00	21032652	100,00	-29391	-

Загальна сума джерел господарських засобів скоротився на 29 391 тис. грн., що зумовлено зниженням власного капіталу .Така структура джерел свідчить про посилення ролі короткострокового фінансування, яке забезпечує гнучкість у покритті поточних потреб, проте водночас знижує рівень фінансової стійкості служби колії.

Аналіз доходів, витрат за видами діяльності служби колії проведено на підставі звіту про фінансові результати та надано в таблиці 1.6.

З таблиці бачимо, що філія за звітний період отримало збиток у розмірі 1 533 500 тис. грн., який порівняно з попереднім роком зріс майже вдвічі — на 99,79 % у відносному вираженні. Основною причиною збитковості стало перевищення темпів зростання собівартості реалізованої продукції, робіт і послуг над чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

Таблиця 1.6 - Горизонтальний аналіз звіту про фінансові результати підприємства

Показник	Минулий рік, тис. грн	Звітний рік, тис. грн	Абсолютне відхилення, (+ -), тис. грн.	Темп росту, %
1	2	3	4	5
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	1536764	3264	-1533500	0,21
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	(2761379)	(3171292)	409913	114,84
Валовий збиток	(1224615)	(3168028)	1943413	258,70
Інші операційні доходи	64439	83129	18690	129,00
Інші операційні витрати	(67214)	(77108)	9894	114,72
Збиток від операційної діяльності	(1227390)	(3162007)	1934617	257,62
Інші фінансові доходи	12	0	-12	0,00
Інші доходи	859063	191416	-667647	22,28
Фінансові витрати	(10611)	(9383)	-1228	88,43
Інші витрати	(3259)	(180845)	177586	5549,09
Чистий збиток	(382185)	(3160819)	2778634	827,04

На збільшення збитку вплинули зниження чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) на 99,79 %, зростання собівартості реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) на 14,84 %, скорочення інших та фінансових доходів , а також збільшення інших операційних витрат . Зокрема, інші доходи зменшилися на 667 647 тис. грн., тоді як інші витрати зросли на 177 586 тис. грн., що в сукупності посилює негативний фінансовий результат.

В таблиці 1.7 надано аналіз платоспроможності та ліквідності служби колії з використанням коефіцієнтів.

Таблиця 1.7– Аналіз оцінки платоспроможності та ліквідності служби колії

Показник	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду	Абсолютне відхилення, (+, -)
1	2	3	4
1 Господарські засоби підприємства / активи, тис грн.	21062043	21032652	-29391
2 Оборотні активи, тис грн, в т.ч.:	190874	168269	-22605
- грошові кошти і вкладення	-	-	-

Продовження таблиці 1.7

1	2	3	4
- розрахунки з дебіторами	38723	19199	-19524
- запаси і витрати	151771	148639	-3132
з них: виробничі запаси	150733	148051	-2682
3 Позикові джерела коштів, тис. грн.:	27943878	31092261	3148383
- довгострокова заборгованість	90205	254561	164356
- поточна заборгованість	27853673	30837700	2984027
4. Коефіцієнт покриття(загальної поточної ліквідності)	0,76	0,68	-0,07
5. Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,002	0,001	-0,001
6. Коефіцієнт середньої ліквідності	0,0055	0,0055	-0,0001
7 Коефіцієнт абсолютної ліквідності	-	-	-
8 Коефіцієнт матеріального покриття, раз	0,01	-	-0,01
9. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт послуг), тис грн	(2761379)	(3171292)	409913
10 Одноденні витрати, тис грн	(7565,42)	(8688,47)	1123,05
11 Час звернення ліквідних активів, дні	-3,44	-1,93	1,51
12 Коефіцієнт загальної платоспроможності	0,006	0,005	0,000

У таблиці 1.7 наведено результати аналізу ліквідності та платоспроможності служби колії. Ліквідність відображає здатність підприємства швидко перетворювати активи у грошові кошти для погашення поточних зобов'язань, тоді як платоспроможність характеризує можливість своєчасного та повного погашення довгострокових та поточних зобов'язань. Отримані дані з аналізу свідчать про критично низький рівень як ліквідності, так і платоспроможності, що фактично означає неспроможність підприємства погашати зобов'язання як короткострокового, так і довгострокового характеру. Для поліпшення ситуації необхідним є пошук внутрішніх резервів з метою нарощення ліквідних активів, передусім у вигляді грошових коштів. Наразі служба характеризується повною відсутністю коштів на рахунках, що зумовлює її абсолютну неліквідність.

Для оцінки ділової активності служби колії та показників оборотності складається таблиця 1.8.

Таблиця 1.8 - Аналіз ділової активності служби колії

Показник	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду	Абсолютне відхилення, (+,-)
Коефіцієнт оборотності активів	0,0730	0,0002	-0,0728
Тривалість одного обороту активів	5002,4894	2351996,9301	2346994,4407
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	8,0512	0,0194	-8,0318
Тривалість одного обороту оборотних активів	45,3349	18816,8459	18771,5110
Коефіцієнт оборотності виробничих запасів	10,1953	0,0220	-10,1732
Тривалість одного обороту виробничих запасів	35,8009	16555,9482	16520,1473
Коефіцієнт оборотності готової продукції	1480,5048	6,1009	-1474,4039
Тривалість одного обороту готової продукції	0,2465	59,8269	59,5804
Коефіцієнт оборотності незавершеного виробництва	-	61,5849	61,5849
Тривалість одного обороту незавершеного виробництва	-	5,9268	5,9268
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	39,7220	0,1707	-39,5512
Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості	9,1889	2137,7773	2128,5884
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,0550	0,0001	-0,0549
Тривалість одного обороту власного капіталу	6637,0083	3476922,5689	3470285,5606
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	49,9173	0,1928	-49,7245
Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості	49,8623	0,1927	-49,6696
Операційний цикл	0,0730	0,0002	-0,0728
Фінансовий цикл	5002,4894	2351996,9301	2346994,4407

У таблиці 1.8 надано результати аналізу ділової активності служби колії. Ці показники відображають інтенсивність використання ресурсів підприємства та оцінюються за допомогою коефіцієнта оборотності, які усі на кінець звітної періоду зменшилися та тривалості одного обороту, які на кінець звітної періоду значно зросли. Коефіцієнт оборотності характеризує кількість повних виробничо-обігових циклів протягом року, тоді як тривалість обороту визначається співвідношенням 365 днів до його величини. Узагальнюючим критерієм виступає тривалість фінансового циклу, яка демонструє часовий інтервал між розрахунками з постачальниками та надходженням коштів від покупців.

Проведений аналіз засвідчив суттєве зростання фінансового циклу, що свідчить про підвищення потреби в оборотних активах за умов обмежених грошових ресурсів для фінансування поточної діяльності. На кінець періоду його тривалість становила лише 0,0001 дня, що підтверджує критичну нестачу ліквідних коштів для придбання оборотних активів і забезпечення безперервності господарських процесів.

Оцінка фінансової стійкості служби колії визначена з використанням показників, які надані в таблиці 1.9.

Таблиця 1.9– Аналіз показників фінансової стійкості служби колії

Показник	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду	Абсолютне відхилення, (+, -)
1 Коефіцієнт автономії	-0,327	-0,479	-0,152
2 Коефіцієнт концентрації залучених засобів	1,327	1,479	0,152
3 Коефіцієнт фінансової залежності	-3,061	-2,091	0,97
4 Коефіцієнт фінансового ризику	-4,061	-3,091	0,97
5 Коефіцієнт довгострокової фінансової незалежності (Коефіцієнт фінансової стійкості)	-0,323	-0,318	0,005
6 Коефіцієнт покриття боргів	-0,329	0,324	0,653
7 Коефіцієнт структури довгострокових джерел	-0,133	-0,026	0,107

Аналіз показує, що коефіцієнт автономії служби колії знизився, що свідчить про обмежену питому вагу власного капіталу в загальній структурі ресурсів та зростання залежності від зовнішніх кредиторів. Цю тенденцію підтверджують показники фінансової залежності та фінансового ризику, які, попри незначне зменшення, залишаються на високому рівні. Така ситуація вказує на послаблення фінансової стійкості та посилення ризиків неплатоспроможності, про що свідчать також коефіцієнти довгострокової залежності та покриття боргів. У цілому служба колії значною мірою фінансує діяльність за рахунок позикових коштів, що знижує ефективність використання власних ресурсів. Для подолання негативних тенденцій необхідним є впровадження управлінських заходів, спрямованих на зміцнення фінансової стійкості та зменшення кредитної

залежності.

Таким чином, аналіз господарських засобів, джерел їх фінансування, ліквідності, платоспроможності, ділової активності та фінансових результатів служби колії свідчить про наявність системних проблем у фінансово-економічному стані служби колії. Зменшення активів і власного капіталу у поєднанні з високою питомою вагою короткострокових зобов'язань, низьким рівнем ліквідності та платоспроможності, а також збільшенням фінансового циклу створюють високу залежність від зовнішніх джерел фінансування і обмежують оперативну гнучкість у використанні ресурсів. Отримання збитку через перевищення собівартості реалізованої продукції, робіт і послуг над чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) підкреслює ризики фінансової нестійкості та недостатню ефективність управління ресурсами.

Для стабілізації ситуації необхідно вжити комплекс управлінських заходів: зміцнення власного капіталу, оптимізацію структури активів і джерел їх фінансування, забезпечення достатнього рівня ліквідних коштів та підвищення ефективності використання оборотних активів. Реалізація цих заходів дозволить знизити фінансову залежність, підвищити стійкість підприємства та забезпечити безперебійність виробничо-господарської діяльності.

Висновки до першого розділу:

Основні засоби є невід'ємною складовою діяльності будь-якого підприємства, адже вони відіграють ключову роль у забезпеченні та розвитку економічних процесів. З економічної точки зору під терміном «основні засоби» розуміють матеріальні ресурси, що використовуються у діяльності підприємства протягом періоду, який перевищує 365 календарних днів від дати їх введення в експлуатацію, і вартість яких поступово зменшується унаслідок фізичного чи морального зносу.

Відповідно до НП(С)БО № 7 «Основні засоби», до них належать матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання у процесі виробництва, постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду або

здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, а очікуваний строк їх корисного використання перевищує один рік (або операційний цикл, якщо він триває більше одного року). Податковий кодекс України визначає основні засоби як матеріальні активи, при цьому їх вартість повинна перевищувати 20 000 грн, а строк корисного використання становити понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший).

Згідно з НП(С)БО № 7, об'єктом основних засобів є закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям; конструктивно відокремлений предмет, призначений для виконання певних самостійних функцій; відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів однакового чи різного призначення, що мають спільні пристосування, приладдя, керування та єдиний фундамент, унаслідок чого кожен предмет може виконувати власні функції, а комплекс – лише у взаємозв'язку. Також об'єктом може бути будь-який інший актив, що відповідає визначенню основних засобів, або його частина, яка контролюється підприємством.

Характерними особливостями основних засобів є їхнє тривале функціонування у натуральній формі (не менше одного року), а також схильність до зносу. Фізичний знос проявляється у поступовій втраті можливості подальшої експлуатації через старіння та вичерпання технічного ресурсу, тоді як моральний знос виникає у зв'язку з появою сучасніших і більш продуктивних об'єктів, що робить подальше використання наявних засобів економічно недоцільним.

Для цілей бухгалтерського обліку основні засоби класифікуються на дві основні групи. До першої групи належать безпосередньо основні засоби: земельні ділянки, капітальні витрати на поліпшення земель (не пов'язані з будівництвом), будівлі, споруди, передавальні пристрої, машини та обладнання, транспортні засоби, інструменти, прилади, інвентар (у тому числі меблі), тварини, багаторічні насадження та інші основні засоби. До другої групи віднесено інші необоротні матеріальні активи: бібліотечні фонди, малоцінні необоротні активи, тимчасові (нетитульні) споруди, природні ресурси, інвентарну тару, предмети прокату та інші подібні активи.

Важливе значення для обліку мають також види оцінки основних засобів, визначені НП(С)БО № 7. Серед них: первісна вартість, переоцінена вартість, залишкова вартість, справедлива вартість, вартість, що амортизується, та ліквідаційна вартість. Кожна з цих оцінок використовується для конкретних цілей бухгалтерського обліку та відображає різні аспекти вартості об'єкта, забезпечуючи повне та достовірне відображення основних засобів у фінансовій звітності підприємства.

Основні засоби зараховуються на баланс за первісною вартістю. Первісна вартість залежить від способу надходження основних засобів.

Об'єктом дослідження процес обліку основних засобів Основ'янської дистанції колії. Наведено організаційно-економічну характеристику Основ'янської дистанції колії, в якій розглянуті предмет діяльності, основні завдання, структура управління. Основ'янська дистанція колії баланс не складає, тому проаналізовані основні напрямки виробничо-господарської діяльності служби колії, фінансово -економічні показники роботи Служби колії Регіональної філії «Південна залізниця». Проведений аналіз господарських засобів та їх джерел формування свідчить про загальне зниження вартості активів служби колії, що відображає погіршення майнового стану та зменшення економічного потенціалу підприємства. Основним чинником скорочення стали необоротні активи, питома вага яких у структурі господарських засобів залишається значною, а оборотні активи знизилися суттєво, що обмежує оперативне фінансування поточних потреб. Джерела формування активів характеризуються зменшенням власного капіталу та високою питоною вагою поточних зобов'язань, що посилює фінансову залежність від зовнішніх кредиторів і знижує фінансову стійкість.

Перевищення собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт послуг) над доходами від реалізації продукції (товарів, робіт послуг) та отримання збитку підкреслюють фінансову нестійкість служби колії.

Аналіз ліквідності та платоспроможності показав критично низький рівень цих показників, що свідчить про неспроможність підприємства своєчасно виконувати як поточні, так і довгострокові фінансові зобов'язання. Показники

фінансової залежності та коефіцієнти автономії підтверджують високий ризик неплатоспроможності та неефективне використання власних ресурсів. Ділова активність характеризується збільшенням тривалості фінансового циклу та зростанням потреби в оборотних коштах, що в умовах дефіциту грошових ресурсів обмежує можливості безперервного фінансування діяльності.

Узагальнюючи, можна констатувати, що служба колії перебуває в умовах високої фінансової залежності, низької ліквідності та обмеженої гнучкості в управлінні оборотними активами. Для стабілізації фінансового стану та підвищення ефективності використання ресурсів необхідним є комплекс заходів, спрямованих на нарощення власного капіталу, оптимізацію структури активів та джерел їх фінансування, а також забезпечення достатнього рівня ліквідних активів. Реалізація цих заходів сприятиме підвищенню фінансової стійкості та ефективності використання ресурсів.

2 Бухгалтерський облік основних засобів

2.1 Нормативно-законодавча база з обліку основних засобів

При веденні бухгалтерського обліку дистанція колії використовує нормативно-законодавчу базу: Закон України про бухгалтерський облік та фінансову звітність, Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», Податковий кодекс України, Закон України про затвердження типових форм первинного обліку.

Закон України про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні від 16.07.1999 року № 996 - XIV зі змінами та доповненнями визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні та основні принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби" від 27.02.2000 року визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби, інші необоротні матеріальні активи та незавершені капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи (далі - основні засоби), а також розкриття інформації про них у фінансовій звітності.

Податковий кодекс України від 02.12.2010 року № 2755 – VI зі змінами та доповненнями визначає розмір вартісного критерію при зарахуванні об'єктів до складу основних засобів, податкову класифікацію основних засобів, порядок та методи амортизації.

Наказом Укрзалізниці від 31.12.2008 р. № 586-Ц затверджено План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій залізничного транспорту України, викладений з урахуванням усіх змін і доповнень, до якого також вносилися відповідні зміни, пов'язані із змінами в економічному житті залізничної галузі, а також новими

вимогами щодо одержання інформації про окремі господарські операції для прийняття виважених управлінських рішень. До плану рахунків Укрзалізницею введено аналітичні рахунки, на яких узагальнюється інформація щодо господарських операцій, характерних для підприємств (структурних підрозділів) залізничного транспорту. Введення аналітичних рахунків надає можливість уніфікувати бухгалтерський облік однорідних господарських операцій, отримувати достовірну інформацію, необхідну для прийняття управлінських рішень на всіх рівнях у такій організаційно складній галузі, як залізничний транспорт.

Наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291 затверджено Інструкцію про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, яка встановлює призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань та факти фінансово-господарської діяльності підприємств, організацій та інших юридичних осіб незалежно від форми власності.

Наказом Міністерства статистики України № 352 від 29.12.1995 р. "Про затвердження типових форм первинного обліку" затверджено типові форми первинної облікової документації з обліку основних засобів, які введені в дію з 1 січня 1996 року.

2.2 Облікова політика АТ «Укрзалізниця»

Облікова політика АТ «Укрзалізниця» ґрунтується на Національних Положеннях (Стандартах) бухгалтерського обліку, законодавстві України та внутрішніх нормативних актах підприємства. Вона визначає порядок обліку необоротних активів, зокрема основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, капітальних інвестицій, нематеріальних активів та інвестиційної

нерухомості. Політика постійно уточнюється та вдосконалюється для забезпечення достовірності фінансової інформації та ефективного управління активами.

Капітальні інвестиції включають витрати на будівництво, реконструкцію, модернізацію та поліпшення основних засобів, а також на придбання нових об'єктів, включаючи обладнання для монтажу та заміни існуючих активів. Первісне визнання таких активів здійснюється на рахунку 15 «Капітальні інвестиції», а після введення в експлуатацію витрати списуються на рахунки 10 «Основні засоби» та 11 «Інші необоротні матеріальні активи».

Основні засоби залізничного транспорту включають рухомий склад, залізничні колії, споруди для пасажирів і вантажів, автоматизовані системи керування, електропостачання, матеріально-технічне забезпечення, мости, тунелі та інші об'єкти інфраструктури. Особливістю обліку є покомпонентний підхід до складних багатокомпонентних об'єктів (локомотиви, вагони, виробничі лінії), що дозволяє визначати індивідуальні строки корисного використання для кожного компоненту та точно нараховувати амортизацію.

Одиницею обліку основних засобів є об'єкт основних засобів, який може складатися з конструктивно відокремлених частин, що виконують самостійні функції, або комплексів, що функціонують лише в складі об'єкта. Група основних засобів формує сукупність однотипних активів за технічними характеристиками, призначенням та умовами використання. Первісна вартість активів збільшується на витрати, пов'язані з поліпшенням, модернізацією або реконструкцією об'єкта.

Строк корисного використання визначається очікуваною продуктивністю, фізичним зносом, моральним старінням через технічний прогрес та правовими обмеженнями. Ліквідаційна вартість розраховується як сума, очікувана від реалізації активу після вирахування витрат на продаж або ліквідацію, і у виняткових випадках може дорівнювати нулю.

Витрати на підтримання основних засобів у працездатному стані включають технічне обслуговування, поточні та капітальні ремонти, модернізацію та поліпшення об'єктів. Поточний ремонт забезпечує безперебійну

роботу об'єкта протягом міжремонтного періоду та включається до витрат періоду. Капітальний ремонт відновлює ресурс об'єкта, а витрати на нього відображаються як капітальні витрати з подальшому збільшенню первісної вартості основних засобів.

Важливим елементом облікової політики є нарахування амортизації. Амортизаційні відрахування формують джерело капітальних вкладень і забезпечують поступове відображення вартості активів у собівартості продукції, робіт та послуг. Фізичний і моральний знос основних засобів контролюється через планові ремонти, модернізації та заміну застарілих активів.

Амортизація основних засобів на залізничному транспорті здійснюється відповідно до НП(С)БО 7 і враховує специфіку основних засобів залізничного транспорту. Амортизація нараховується на первісну або переоцінену вартість активу, зменшену на ліквідаційну вартість, і починається з моменту придатності об'єкта до експлуатації.

На залізничному транспорті застосовуються два основні методи амортизації:

- прямолінійний метод - річна сума амортизації визначається шляхом ділення вартості, що амортизується, на строк корисного використання об'єкта. Цей метод забезпечує рівномірне списання вартості протягом усього періоду експлуатації та широко використовується для об'єктів інфраструктури, таких як мости, тунелі, будівлі та споруди.

- метод суми одиниць продукції - базується на фактичному використанні об'єкта (кількості перевезених вагонів, пробігу локомотивів, виробничих одиниць продукції). Цей метод застосовується для рухомого складу та обладнання, що безпосередньо пов'язане з виробничим процесом, дозволяючи точніше відображати економічні вигоди від використання активу.

Для багатокомпонентних об'єктів, таких як локомотиви чи виробничі лінії, кожен компонент враховується окремо. Амортизація таких компонентів нараховується відповідно до індивідуального строку корисного використання та обраного методу, що забезпечує точне відображення зносу і планування витрат на

ремонти та модернізації.

Реалізація облікової політики забезпечує:

- систематичний та достовірний облік основних засобів;
- контроль за фізичним та моральним зносом;
- планування ремонту, модернізації та капіталізацію поліпшень;
- точне нарахування амортизації, що відображає економічні вигоди від активів;
- підвищення ефективності використання рухомого складу та інфраструктури;
- збереження вартості та безпеки основних засобів.

Завдяки цим підходам АТ «Укрзалізниця» забезпечує ефективне управління основними засобами, підтримання їх працездатності, безпечність перевезень та оптимізацію виробничих і фінансових результатів підприємства.

2.3 Первинні документи з обліку руху основних засобів

Для своєчасного і достовірного відображення в обліку операцій з руху основних засобів застосовуються типові форми первинних документів, які затверджені наказом Міністерства статистики України від 29.12.95р. №352, а також деякі форми, затверджені наказом Укрзалізниці від 18.01.01р. №17-Ц.

Підставою для зарахування основних засобів на баланс підрозділу є типова форма № 03-1 "Акт приймання – передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів".

Відповідно до наказу Мінстату №352 актом № 03-1 оформляються господарські операції з:

- зарахування окремих об'єктів до складу основних засобів;
- передачі об'єктів основних засобів із складу в експлуатацію;
- внутрішнього переміщення об'єктів основних засобів із одного цеху в

інший;

- виключення об'єктів із складу основних засобів при передачі їх безоплатно, за плату або здачу в оренду.

Акт приймання - передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів складається:

- на кожний об'єкт, що надходить у підрозділ;
- на декілька однотипних об'єктів (інвентар, інструмент, обладнання), якщо вони надійшли у підрозділ в одному звітному періоді і за однаковою вартістю.

В разі, коли один об'єкт основних засобів складається із частин, які мають різні терміни корисного використання і в бухгалтерському обліку ці частини враховуються як окремі об'єкти, то для кожного такого об'єкту складається форма 03-1 "Акт приймання - передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів". Як правило, Акт приймання - передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів складає підрозділ, який передає об'єкт.

Приймання об'єкта після завершення ремонту оформляється „Актом приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів" (форма №03-2), який надається до бухгалтерії підрозділу. Якщо ремонт виконує інший підрозділ залізниці або стороннє підприємство, акт складається у двох екземплярах та підписується представниками обох сторін.

Якщо ремонт (господарським або підрядним способами) об'єктів основних засобів розпочато в одному звітному періоді, а закінчується в іншому, то складається проміжний акт форми №03-2 на останній день місяця звітного періоду та передається або надсилається до бухгалтерії підрозділу, на балансі якого враховується зазначений об'єкт.

Після закінчення ремонту, бухгалтерія на підставі Акту приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів (форма №03-2), в Інвентарній картці обліку основних засобів (форма № 03-6, зворотна сторона) об'єкту, що ремонтувався, проставляє дату виконання ремонту та суму фактичних витрат з ремонту.

Акт на списання основних засобів, форма №ОЗ-3, складає і підписує постійна діюча комісія по організації обліку основних засобів. В актах на списання наводяться дані, що характеризують об'єкти основних засобів: рік виготовлення або будівництва об'єкта, дата його надходження і початок експлуатації, первісна (переоцінена) вартість об'єкта, сума нарахованого зносу, передбачений і фактичний строк корисного використання, проведені ремонти, причини вибуття, тощо. Витрати зі списання, а також вартість матеріальних цінностей, які надійшли від розбирання будинків, споруд, демонтажу обладнання тощо, відображаються в акті у розділі "Розрахунок результатів від списання об'єктів". Акт 03-3 складається в 2-х екземплярах: перший передається до бухгалтерії, другий залишається в особи, яка несе відповідальність за схоронність цього об'єкта. У разі списання об'єкта основних засобів, які вибувають в результаті аварії або стихійного лиха, до акта на списання додається копія акта аварії з матеріалами розслідування і зазначаються обставини стихійного лиха.

Регістри аналітичного обліку основних засобів, що вибули, додаються до документів, якими оформлені факти вибуття основних засобів.

Складені комісією акти на списання основних засобів відображаються в бухгалтерському обліку після їх затвердження (погодження) посадовою особою (керівним органом), уповноваженою згідно законодавства (статуту підприємства) приймати рішення щодо розпорядження (відчуження, ліквідації) об'єктів основних засобів.

2.4 Синтетичний облік надходження та вибуття основних засобів

Синтетичний облік основних засобів ведеться на рахунку 10 "Основні засоби", який призначений для обліку й узагальнення інформації про наявність і рух як власних основних засобів, так і одержаних за умов фінансового лізингу, а також орендованих цілісних майнових комплексів, які належать до складу

основних засобів.

За дебетом рахунку 10 відображається надходження (придбаних, створених, безоплатно отриманих) основних засобів на баланс підприємства, які обліковуються за первісною вартістю, за кредитом - вибуття основних засобів внаслідок продажу, безоплатної передачі або невідповідності критеріям визнання активом, а також у разі часткової ліквідації об'єкта основних засобів, сума уцінки основних засобів.

Витрати на придбання або створення основних засобів, незалежно від джерел фінансування, називають капітальними інвестиціями і до моменту їх списання на вартість введеного до експлуатації об'єкта відображаються на рахунку 15 «Капітальні інвестиції».

За дебетом рахунка 15«Капітальні інвестиції» відображаються витрати на придбання або створення основних засобів, за кредитом - їх списання при введенні в дію об'єкта, прийняття в експлуатацію придбаних або створених тощо.

Синтетичний облік руху основних засобів структурного підрозділу наведено у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Синтетичний облік надходження основних засобів

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
2	3	4	5
1. На підставі накладної № ХХ придбано обладнання від постачальника	1521	6311	265721,00
2. Відображено витрати, пов'язані з доставкою, завантаженням обладнання та розвантаженням	1521	6311	11800,00
3. На підставі акта приймання-передачі обладнання введено в експлуатацію	1040	1521	277521,00
4. На підставі накладної придбано комп'ютер	1521	6311	127833,00
5. Відображено витрати пов'язані з доставкою, завантаженням комп'ютера та розвантаженням	1521	6311	10300,00
6. На підставі акта приймання-передачі комп'ютер введено в експлуатацію	1041	1521	138133,00
7. На підставі накладної придбано інструменти	1521	6311	125861,00
8. Відображено витрати пов'язані з доставкою, завантаженням інструментів та розвантаженням	1521	6311	2510,0
9. На підставі акта приймання-передачі інструменти введено в експлуатацію	1060	1521	128371,00

Під вибуттям основних засобів слід розуміти списання їх з балансу внаслідок безоплатної передачі іншим підприємствам, установам та організаціям, реалізації, ліквідації у зв'язку з непридатністю подальшого використання, вимушеної заміни, пов'язаної з руйнуванням, зносом або стихійним лихом тощо.

До вибуття не відносять переміщення основних засобів усередині господарства, пов'язаних зі списанням основних засобів з балансу підприємства, а знаходять відображення тільки в інвентарній картці.

Основні засоби списуються з балансу підприємства не тільки в разі їх вибуття, але й тоді, коли вони перестають відповідати критеріям визнання активу відповідно до діючих стандартів бухгалтерського обліку.

У разі, коли об'єкт основних засобів вибуває з експлуатації та спеціально зберігається для продажу, його відображають у балансі в складі оборотних активів за нижчою з двох оцінок: балансовою або вартістю реалізації.

Фінансовий результат від списання основних засобів розраховують як різницю між балансовою вартістю об'єкта та очікуваною чистою сумою надходження від його продажу або ліквідації.

Прибуток або збиток від вибуття основних засобів відображають у Звіт про фінансові результати у складі інших доходів або витрат звичайної діяльності. Проте, якщо причиною списання основних засобів була надзвичайна подія (аварія, пожежа тощо), відповідну суму прибутку (якщо основні засоби застраховані) або збитку відображають як фінансовий результат від надзвичайних подій.

Безкоштовну передачу основних засобів оформлюють актом приймання - передачі, складеним у двох примірниках стороною, що передає. При цьому в акті вказують початкову вартість об'єкта, ступінь його зносу тощо. Одночасно з актом також у двох примірниках виписують авізо, яке виступає контрольним документом. Авізо не дозволяє стороні, що передає, списати основні засоби доти, доки вони не будуть оприбутковані стороною, що приймає. Приймаюча сторона у двох примірниках авізо робить відмітку про оприбуткування об'єкта, після чого один примірник передається стороні, яка передає і списує основні засоби.

Безоплатна передача основних засобів може бути здійснена як за рішенням

відповідних органів, уповноважених вирішувати ці питання, так і на підставі самостійно прийнятого підприємством рішення. Кореспонденція рахунків з обліку безоплатної передачі об'єкту основних засобів в структурному підрозділі наведена у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 - Синтетичний облік безоплатної передачі об'єкту основних засобів

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
1	2	3	4
1.Списано залишкова вартість переданого об'єкта основних засобів	9760	1040	10000,0
2.Списано знос переданого об'єкта основних засобів	131	1040	17800,0
3.Відображено суму ПДВ, нараховану на залишкову вартість	9760	641	2000,0
4. Списано собівартість переданого об'єкта основних засобів на фінансовий результат	793	976	12000,0
5.Визначено фінансови результат- збуток	442	793	12000,0

Реалізація основних засобів відбувається, якщо на підприємстві наявні основні засоби, що не використовуються і отримано дозвіл служби. Такі основні засоби можуть бути продані іншим підприємствам та організаціям. Здійснення продажу при цьому оформлюють актом приймання-передачі форми ОЗ - 1, на підставі якого сторона, що реалізує, здійснить списання об'єкта зі складанням розрахункових документів, що подаються у банк для одержання платежу. Сума в розрахункових документах визначається, виходячи з договірної (продажної) вартості об'єкта, що реалізується, з урахуванням суми ПДВ (таблиця 2.3). При цьому договірна ціна (продажна вартість) може бути як вищою, так і нижчою за балансову (залишкову) вартість об'єкта основних засобів.

Ліквідація основних засобів здійснюється у випадку, коли об'єкт основних засобів стає непридатним для подальшої експлуатації і його недоцільно ремонтувати та реконструювати.

Згідно з діючим НП(С)БО 7 об'єкт основних засобів виключається з активів, якщо він не відповідає критеріям визнання активів, тобто у результаті

фізичного або морального зносу. Крім того, об'єкти основних засобів ліквідують у випадках аварій, стихійних лих тощо.

Таблиця 2.3 - Синтетичний облік реалізації обладнання за грошові кошти

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
1	2	3
1.Відображено дохід від реалізації об'єктів основних засобів	3770	7120
2.Відображено суму ПДВ	7120	6410
3.Списано нарахований знос реалізованих об'єктів основних засобів	1310	1030
4.Списано залишкову вартість реалізованих об'єктів основних засобів	943(286)	1030
5.Надійшла оплата на поточний рахунок від покупця	3110	3770
6.Списано дохід від реалізації об'єктів основних засобів на фінансові результати	7120	7910
7.Списано собівартість реалізованих об'єктів основних засобів на фінансовий результат	7910	943
8.Відображено фінансовий результат від реалізації об'єктів основних засобів - прибуток	7910	4410

У випадках часткової ліквідації об'єкта основних засобів його первинна (переоцінена) вартість і знос зменшуються відповідно на суму первинної (переоціненої) вартості та зносу ліквідованої частини об'єкта.

Ліквідацію основних засобів оформляють актом форми №ОЗ-4, в якому вказується первинна вартість об'єкта, сума зносу, причини ліквідації. Акт складають в одному або трьох екземплярах, у залежності від того, хто його затвердив - керівник підприємства, з балансу якого об'єкт списується, чи керівник залізниці (в окремих випадках акт затверджується керівником Укрзалізниці).

Об'єкт ліквідують, а бухгалтерський облік цього процесу відображається тільки після затвердження акта, на підставі якого бухгалтерія фіксує вибуття об'єкта в інвентарній картці з відповідними записами на рахунках.

Під час ліквідації об'єктів основних засобів у обліку роблять бухгалтерські проведення, що надані в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 - Синтетичний облік ліквідації основних засобів

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
1	2	3	4
1.Відображено суму зносу об'єкта основних засобів, що підлягає ліквідації	1310	1060	27800,00
2.Списано залишкову вартість ліквідного об'єкта основних засобів	9760	1060	1450,00
3.Відображено суму витрат, пов'язаних з ліквідацією об'єкта	9760	661 (651)	1250,00
4.Відображено (оприбуткована) вартість одержаних товарно-матеріальних цінностей від ліквідації об'єкта основних засобів	2070	7460	1136,00
5.Відображено суму ПДВ (у разі ліквідації відображених основних засобів, що мають залишкову вартість)	9760	6411	290,00
6.Списано витрати, пов'язані з ліквідацією об'єкта основних засобів на фінансовий результат	793	9760	2990,00
7.Списано дохід на фінансовий результат	7460	793	1136,00
8.Відоюражено фінансовий результат від ліквідації об'єкта основних засобів - збуток	442	793	1854,00

Пропозиції щодо визнання активом об'єкту основних засобів надає постійно діюча комісія по організації обліку необоротних активів, яка:

- здійснює безпосередній огляд об'єкта, що підлягає списанню;
- встановлює причини невідповідності критеріям активу;
- визначає осіб, з вини яких відбулося передчасне вибуття основних засобів із експлуатації;
- визначає можливість та доцільність продажу (передачі) об'єкта іншим підприємствам, (виробничо-технологічним підрозділам) або використання окремих вузлів, деталей, матеріалів, що можуть бути одержані при ліквідації основних засобів, встановлює їх кількість і вартість;
- готує пакет документів і надсилає їх до АТ «Укрзалізниця» для отримання дозволу на списання або реалізацію конкретних об'єктів;
- складає і підписує акт на списання основних засобів ОЗ-3 «Акт на списання основних засобів», типова форма якого затверджена Міністерством статистики України від 29.12.2002 р. №352.

Структурні підрозділи залізниці, для визначення суми амортизаційних відрахувань встановлюють строки корисного використання (експлуатації)

основних засобів відповідно до наказу Укрзалізниці від 29.12.2000 № 625-Ц (зі змінами та доповненнями).

Об'єкт основних засобів вилучається з активів (списується з балансу) у разі його вибуття внаслідок продажу, ліквідації, безоплатної передачі, нестачі або інших причин невідповідності критеріям визнання активом.

При досягненні залишкової вартості об'єкта основних засобів ліквідаційної вартості цей об'єкт вважається повністю амортизованим і у разі його не придатності для подальшого використання підлягає списанню.

У випадку часткової ліквідації об'єкта основних засобів його первісна (переоцінена) вартість та знос зменшуються відповідно на суму первісної (переоціненої) вартості та зносу ліквідованої частини об'єкта.

2.5 Облік ремонту основних засобів згідно НП(С)БО 7

В процесі використання (експлуатації) основні засоби поступово зношуються, вимагають усунення утворених в них технічних несправностей, наявність яких перешкоджає нормально експлуатувати, знижує їх продуктивність, а в деяких випадках, не забезпечує безпечних умов праці.

Своєчасне поліпшення основних засобів є однією із умов ефективного їх використання. В процесі ремонту основних засобів повністю або частково відновлюються якісні характеристики об'єкта, втрачені під час виконання своїх функцій.

Згідно НП(С)БО 7 під поняттям модернізації розуміють поліпшення технічних параметрів устаткування з метою збільшення строку корисної експлуатації або виробничої потужності.

В залежності від обсягів і характеру розрізняють поточний ремонт і реконструкція. Під поточним ремонтом розуміють виконання робіт, пов'язаних з підтриманням об'єкта в робочому стані, усунення дрібних несправностей, заміни

другорядних запасних частин, наприклад дрібних деталей в обладнанні, станках, ремонт вікон і дверей в будівлях і т.д.

Реконструкція вважається такий вид ремонту, при якому об'єкт розбирається повністю, проводиться заміна або відновлення всіх зношених деталей і вузлів машин, обладнання, зміна зношених конструкцій або заміна їх на більш надійні і економічні (рисунк 2.1).

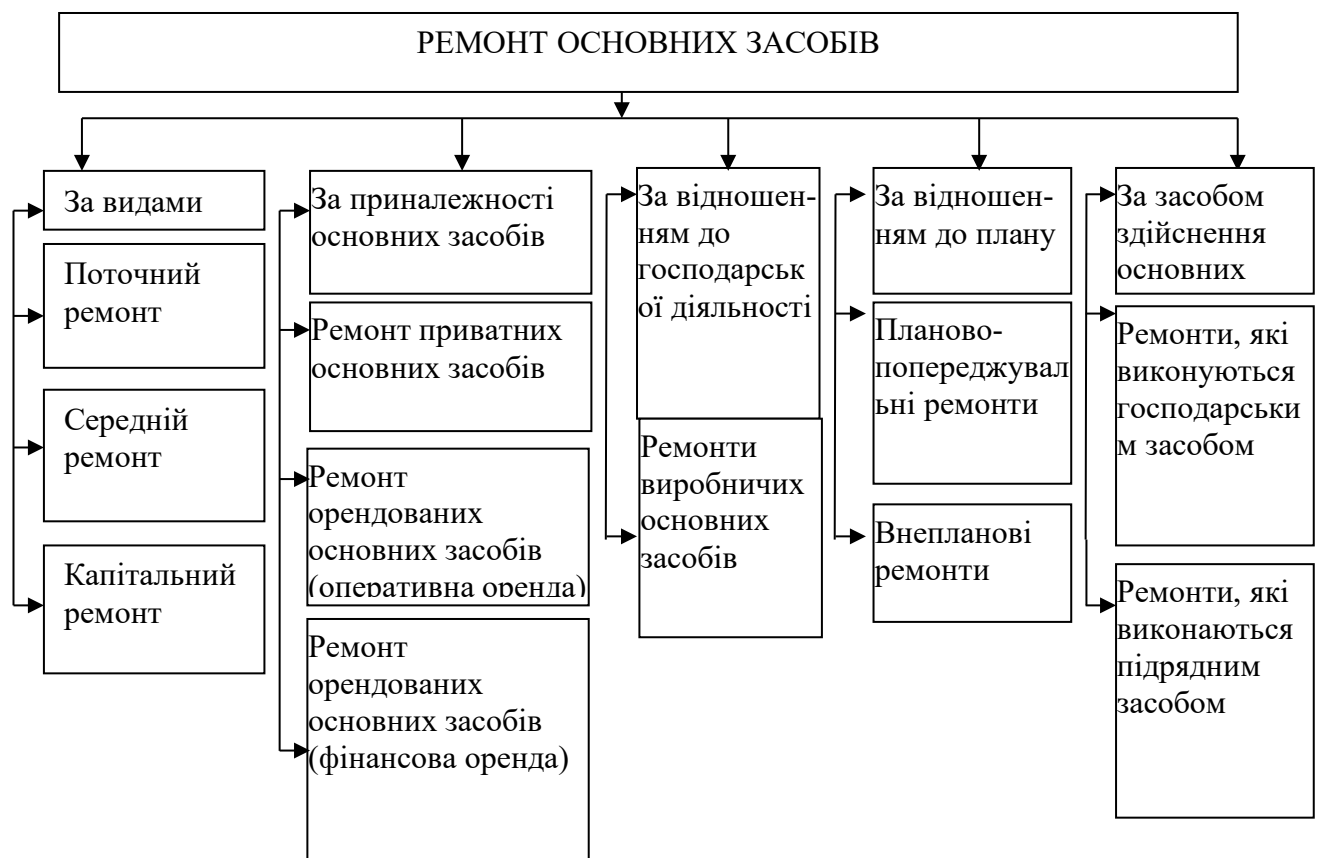

Рисунок 2.1 – Класифікація ремонтів основних засобів

Проведення ремонту основних засобів, що враховуються на балансі структурного підрозділу, регламентується відповідними галузевими інструкціями.

За цими документами визначається технічний стан об'єкта, перелік несправностей, виявлених дефектів та інше.

Ремонт може виконуватися господарським або підрядним способом.

Фактичну вартість ремонту (незалежно від способу його виконання) визначають за даними бухгалтерського обліку.

Бухгалтерський облік витрат з ремонту основних засобів повинен надавати своєчасну, повну і достовірну інформацію про фактичні витрати, пов'язані з визначенням собівартості ремонтних робіт, забезпечувати контроль за використанням матеріальних ресурсів, грошових коштів, що виділені на проведення ремонту, правильністю віднесення їх в обліку до складу відповідних витрат.

Таблиця 2.5 – Синтетичний облік ремонту основних засобів

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
1	2	3	4
1 Прийняті витрати з модернізації інструментів	15120	6834	179295
2 Списані витрати з реконструкції інструментів на збільшення первісної вартості об'єкта	1060	15120	179295
3 Прийняті витрати з модернізації обладнання	1523	6834	214710
4 Списані витрати з реконструкції обладнання на збільшення первісної вартості об'єкта	1040	1523	214710
5 Прийняті витрати з модернізації комп'ютера	1523	6834	16710
6 Списані витрати з реконструкції комп'ютера на збільшення первісної вартості об'єкта	1041	1523	16710

Відображення витрат в бухгалтерському обліку залежить від характеру і ознак здійснюваних робіт, тобто, чи спрямовані вони на підвищення техніко-економічних можливостей (модернізація, модифікація, добудова, реконструкція) об'єкта, що призведе у майбутньому до збільшення економічних вигод, чи здійснюються вони для підтримання об'єкта в придатному для використання стані та одержання первісне очікуваної суми економічних вигод від його використання.

В першому випадку - вартість виконаних робіт включається до капітальних інвестицій з майбутнім збільшенням первісної вартості основних засобів і зростанням (подовженням) терміну корисного використання об'єкта.

В другому випадку - це поточні витрати періоду.

Відповідно до Плану рахунків витрати, пов'язані з ремонтом об'єктів основних засобів, в залежності від їх функціонального призначення та місця використання враховуються на відповідних субрахунках рахунку 23 „Виробництво”, які використовуються в структурному підрозділі.

Аналітичний облік витрат на ремонт кожного об'єкта основних засобів,

ведеться за елементами та статтями витрат, передбаченими Номенклатурою витрат.

Вилучені під час ремонту зношені запасні частини не зменшують вартості ремонту об'єкта, а є активами і можуть принести певну економічну вигоду при їх подальшому використанні або можуть бути віднесені як металобрухт чи паливо до складу запасів.

В бухгалтерському обліку оприбуткування старопридатних матеріальних цінностей, знятих при виконанні ремонту об'єктів основних засобів, здійснюється за ціною можливого використання або реалізації з одночасним визнанням доходу, тобто за дебетом відповідних субрахунків рахунку 20 «Виробничі запаси» та кредитом субрахунку 7461 «Інші доходи від звичайної діяльності».

Оприбуткування металобрухту здійснюється за економічно обґрунтованою ціною.

В разі приведення старопридатних матеріальних цінностей до стану, в якому вони придатні для використання, витрати на їх ремонт включаються до їх вартості (лист Міністерства фінансів України від 30.07.03р. № 04220 - 109).

Подальше використання старопридатних матеріальних цінностей для ремонту об'єктів основних засобів відображається за дебетом відповідних субрахунків рахунку 23 «Виробництво» та кредитом відповідних субрахунків рахунку 20 «Виробничі запаси».

Виробничі витрати з оплати праці робітників, зайнятих ремонтом, визначаються виходячи з обсягів робіт, технологічного процесу ремонту та фактично відпрацьованого часу на ремонті конкретного об'єкта на підставі табелю робочого часу та обсягів виконаних відрядних робіт.

Відповідно до п. 10 Методичних рекомендацій по застосуванню на залізничному транспорті НП(С)БО 16 «Витрати», затверджених наказом Укрзалізниці від 24.03.2000р. № 109-Ц до собівартості реалізованих робіт, послуг з ремонту включаються:

- виробнича собівартість робіт, послуг, яка була реалізована протягом звітного періоду;

- нерозподілені постійні загальновиробничі витрати та наднормативні виробничі витрати.

До виробничої собівартості робіт, послуг включаються:

- прямі матеріальні витрати;
- прямі витрати на оплату праці;
- інші прямі витрати;
- змінні загальновиробничі та постійні розподілені загально виробничі витрати.

Розподіл загальновиробничих витрат здійснюється у два етапи.

На першому етапі у результаті розподілу визначають суми, які включаються в виробничу собівартість- в дебет рахунку 23 «Виробництво», а потім підлягають списанню на собівартість реалізованих робіт, послуг - в дебет рахунку 903 «Собівартість реалізації послуг» з кредита рахунку 23 «Виробництво».

Для цього всі загальновиробничі витрати звітного періоду розподіляються на постійні і змінні. Перелік і склад змінних і постійних загально виробничих витрат встановлено додатком 4 до Облікової політики Укрзалізниці, затвердженої наказом Укрзалізниці від 19.01.2000р. №17-Ц.

Змінні загальновиробничі витрати повністю включаються до складу виробничої собівартості робіт (послуг) у період їх виникнення, тобто щомісячно списуються у дебет рахунку 23 «Виробництво» і підлягають розподілу лише на другому етапі.

Постійні загальновиробничі витрати розподіляються на кожний об'єкт витрат з використанням бази розподілу при нормальній потужності.

Для визначення суми розподілених і нерозподілених постійних загальновиробничих витрат необхідно провести наступні операції.

Визначити базу для розподілу загальновиробничих витрат, тобто показник, при розрахунку на одиницю виміру якого встановлюється норматив розподілу загальновиробничих витрат.

Відповідно до п.15 Методичних рекомендацій по застосуванню на

залізничному транспорті НП(С)БО 16 «Витрати», за базу розподілу таких витрат приймається обсяг виконаних робіт (послуг) у вартісному вимірі при нормальній потужності.

При цьому, під нормальною потужністю розуміється очікуваний середній обсяг діяльності, який може бути досягнутий за умови звичайної діяльності підприємства з врахуванням запланованого обслуговування виробництва.

Далі встановити очікуваний середній обсяг діяльності, який може бути досягнутий за умови звичайної діяльності підприємства.

Визначити загальну планову величину загальновиробничих витрат, у тому числі з розбивкою на змінні і постійні.

Розрахувати норматив змінних і постійних загальновиробничих витрат на одиницю бази розподілу. Зазначений норматив розраховується як відношення планової суми змінних (постійних) витрат відповідно до бази розподілу при нормальній потужності. Для визначення величини постійних загальновиробничих витрат, які підлягають включенню до складу виробничої собівартості, необхідно норматив постійних витрат, запланований на одиницю бази розподілу, помножити на фактично досягнутий обсяг діяльності.

Визначити загальну суму фактичних постійних загально виробничих витрат, для чого із фактичної суми загальновиробничих витрат звітного періоду в цілому по підприємству слід вирахувати змінну їх величину.

Порівняти фактичну величину постійних загальновиробничих витрат з їх величиною, розрахованою за нормативом. Якщо фактичний розмір постійних загальновиробничих витрат більше розрахованої величини за нормативом, то до складу виробничої собівартості робіт (послуг) включається лише їх частина (розподілені витрати) у межах такого нормативу. При цьому здійснюється запис з кредиту рахунку 91 «Загальновиробничі витрати» у дебет рахунку 23 «Виробництво» у повній сумі за нормативом.

Інша частина зазначених витрат, що перевищує величину нормативу (нерозподілені витрати), визнається витратами звітного періоду і включається до складу собівартості реалізованої продукції робіт (послуг), тобто списується у

дебет рахунку 90 «Собівартість реалізації».

На другому етапі загальновиробничі витрати, які списані на рахунок 23 «Виробництво», тобто змінні та постійні розподілені витрати, розподіляються між витратами з перевезень та допоміжного виробництва.

Ремонт об'єктів основних засобів може виконуватися як власних об'єктів і об'єктів підрозділів своєї залізниці (витрати з перевезень), так і об'єктів інших залізниць або сторонніх підприємств (витрати з допоміжного виробництва). В зв'язку з цим загальновиробничі витрати, які списані на рахунок 23 «Виробництво» спочатку розподіляються між витратами з перевезень та допоміжного виробництва пропорційно фонду оплати праці працівників виробництва з цих видів діяльності, а потім між видами робіт (послуг), пропорційно фонду оплати праці працівників виробництва кожного з видів робіт (послуг). Загальновиробничі витрати, що відносяться до витрат з ремонту, розподіляються на кожний конкретний об'єкт пропорційно фонду оплати праці працівників, залучених на ремонт конкретного об'єкту.

Для того, щоб отримати повну вартість ремонту конкретного об'єкту необхідно додати відповідну частину адміністративних витрат та витрат на збут. При цьому адміністративні витрати визначаються пропорційно фонду оплати праці основних виробничих робітників, а витрати на збут пропорційно виробничій собівартості ремонту такого об'єкту.

Враховуючи те, що відповідну частину загальновиробничих, адміністративних витрат та витрат на збут, яка припадає на ремонт конкретного об'єкту можливо розрахувати тільки по закінченню місяця, у якому здійснювався ремонт, та з метою своєчасних розрахунків, розрахунки між структурними підрозділами як своєї, так і іншої залізниці за виконаний ремонт об'єктів основних засобів здійснюються у два етапи. На першому етапі відразу після закінчення ремонту виписується повідомлення (авізо) на всю суму прямих витрат, на другому етапі виписується повідомлення (авізо) на різницю між повною вартістю ремонту та сумою прямих витрат, але не пізніше термінів, встановлених листом від 03.04.03р. № ЦЗЕ-11/1098. При цьому у цих повідомленнях (авізо) обов'язково

вказується номер об'єкта, що ремонтувався.

Приймання об'єкта після завершення ремонту оформляється «Актом приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів» (форма №ОЗ-2), який надається до бухгалтерії підрозділу. Акт підписується робітником цеху, уповноваженим на приймання основних засобів з ремонту, та уповноваженим робітником цеху, у якому виконувався ремонт, головним бухгалтером та затверджується керівником підрозділу або особами, на це уповноваженими. Якщо ремонт виконує інший підрозділ залізниці або стороннє підприємство, акт складається у двох екземплярах та підписується представниками обох сторін.

Якщо ремонт (господарським або підрядним способами) об'єктів основних засобів розпочато в одному звітному періоді, а закінчується в іншому, то складається проміжний акт форми № 03-2 на останній день місяця звітного періоду та передається або надсилається до бухгалтерії підрозділу, на балансі якого враховується зазначений об'єкт. Такі витрати відображаються у Звіті про виконання ремонту основних засобів по Укрзалізниці (форма 3-13) у нововведеній графі з назвою „поточні витрати з виконання капітального ремонту об'єктів основних засобів" без відображення фізичної одиниці ремонту.

Після закінчення ремонту, бухгалтерія на підставі Акту приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів (форма № 03-2), в Інвентарній картці обліку основних засобів (форма № 03-6, зворотна сторона) об'єкту, що ремонтувався, проставляє дату виконання ремонту та суму фактичних витрат з ремонту.

В бухгалтерському обліку витрати, пов'язані з виконанням ремонту основних засобів господарським способом відображаються в кореспонденції за дебетом рахунків 23 «Виробництво», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати» і кредитом рахунків 20 «Виробничі запаси», 661 «Розрахунки за заробітною платою», 65 «Розрахунки за страхуванням» та інших.

При виконанні цих робіт підрядним способом витрати з ремонту основних засобів відображаються в кореспонденції за дебетом рахунків обліку витрат і

кредитом субрахунку 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» - на вартість виконаних робіт згідно з пред'явленими рахунками і за дебетом субрахунку 6411 «Податок на додану вартість» та кредитом субрахунку 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» - на суму податкового кредиту.

В бухгалтерському обліку фактичні витрати на проведення ремонту основних засобів, що не призводять до збільшення первісне очікуваних економічних вигод, відносяться повністю на собівартість і не враховуються при нарахуванні амортизації.

2.6 Облік переоцінки основних засобів

Якщо залишкова вартість об'єкта основних засобів суттєво відрізняється від його справедливої вартості, то підприємство може здійснювати переоцінку такого об'єкта. У разі переоцінки об'єкта основних засобів на ту ж саму дату здійснюється переоцінка всіх об'єктів групи основних засобів, до якої належить цей об'єкт. Групою основних засобів вважається сукупність однотипних за технічними характеристиками, призначенням та умовами використання об'єктів основних засобів.

Надалі переоцінені об'єкти переоцінюються з такою регулярністю, щоб їх залишкова вартість на дату балансу суттєво не відрізнялася від справедливої.

Оцінка майна, у випадках, встановлених законодавством України, в тому числі при переоцінці основних засобів для цілей бухгалтерського обліку, здійснюється виключно суб'єктами оціночної діяльності відповідно до вимог Закону України „Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні" від 12.07.01р. №2658-III.

Переоцінена первісна вартість та сума зносу об'єкта основних засобів визначається множенням відповідно первісної вартості і суми зносу об'єкта основних засобів на індекс переоцінки. Індекс переоцінки визначається діленням

справедливої вартості об'єкта, який переоцінюється, на його залишкову вартість.

Сума дооцінки (уцінки) вартості і зносу об'єкта основних засобів визначається як різниця цих показників до і після застосування індексу переоцінки.

Якщо залишкова вартість об'єкта дорівнює нулю, то його переоцінена залишкова вартість визначається додаванням справедливої вартості цього об'єкта до його первісної (переоціненої) вартості без зміни суми зносу об'єкта.

Дані про переоцінку (зміна вартості і зносу) відображаються у регістрах аналітичного обліку основних засобів (інвентарна картка обліку основних засобів, книга обліку основних засобів і інші).

Сума дооцінки вартості і зносу основних засобів відображається збільшенням первісної (переоціненої) вартості і накопиченого зносу об'єкта основних засобів, а сума уцінки вартості і зносу - зменшенням первісної (переоціненої) вартості і накопиченого зносу. Різниця між сумою до оцінки вартості і сумою дооцінки зносу основних засобів зараховується на збільшення додаткового капіталу, а різниця між сумою уцінки вартості і сумою уцінки зносу включається до складу витрат.

На рахунках бухгалтерського обліку сума дооцінки відображається за дебетом рахунку 10 «Основні засоби» і кредитом субрахунку 423 «Дооцінка активів».

Сума дооціненого зносу відображається за дебетом субрахунку 423 «Дооцінка активів» і кредитом субрахунку 131 «Знос основних засобів».

Сума уцінки основних засобів відображається за дебетом субрахунку 975 «Уцінка оборотних активів і фінансових інвестицій» і кредитом рахунку 10 «Основні засоби» на залишкову вартість.

Сума уцінки зносу відображається за дебетом субрахунку 131 «Знос основних засобів» і кредитом рахунку 10 «Основні засоби».

У разі наявності (на дату проведення чергової (останньої) дооцінки об'єкта основних засобів) перевищення суми попередніх уцінок залишкової вартості об'єкта і втрат від зменшення його корисності над сумою попередніх до оцінок

(індексації) його залишкової вартості і відновлення його корисності з дати зарахування на баланс підприємства цього об'єкта сума чергової (останньої) дооцінки, але не більше зазначеного перевищення, включається до складу інших доходів звітного періоду, різниця (якщо сума чергової (останньої) до оцінки більше зазначеного перевищення спрямовується на збільшення іншого додаткового капіталу.

На рахунках бухгалтерського обліку ці операції відображаються: за дебетом рахунку 10 «Основні засоби» і кредитом субрахунку 7461 «Інші доходи від звичайної діяльності»; за дебетом рахунку 10 «Основні засоби» і кредитом субрахунку 423 «Дооцінка активів»; за дебетом субрахунку 423 «Дооцінка активів» і кредитом субрахунку 131 «Знос основних засобів».

У разі наявності (на дату проведення чергової (останньої) уцінки об'єкта основних засобів) перевищення суми попередніх дооцінок (індексації) залишкової вартості об'єкта і відновлення його корисності над сумою попередніх уцінок залишкової вартості цього об'єкта і втрат від зменшення його корисності з дати зарахування об'єкта на баланс підприємства сума чергової (останньої) уцінки, але не більше зазначеного перевищення, спрямовується на зменшення іншого додаткового капіталу, а різниця (якщо сума чергової (останньої) уцінки більша зазначеного перевищення) включається до витрат звітного періоду.

На рахунках бухгалтерського обліку ці операції відображаються за дебетом субрахунків 131 «Знос основних засобів», 423 «Дооцінка активів», 975 «Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій» і кредитом рахунку 10 «Основні засоби».

Перевищення сум попередніх дооцінок (індексацій) разом з сумою відновлення корисності над сумою зменшення корисності і попередніх уцінок залишкової вартості раніше переоцінених об'єктів основних засобів, що вибули, відображається за кредитом рахунку обліку нерозподіленого прибутку з одночасним зменшенням додаткового капіталу.

На рахунках бухгалтерського обліку ці операції відображаються за дебетом субрахунку 423 «Дооцінка активів» і кредитом субрахунку 441

«Прибуток нерозподілений».

Втрати від зменшення корисності об'єкта основних засобів, оцінених за первісною вартістю, на рахунках бухгалтерського обліку відображаються за дебетом субрахунку 975 «Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій» і кредитом субрахунку 131 «Знос основних засобів».

Втрати від зменшення корисності об'єкта основних засобів, які раніше переоцінювалися, на рахунках бухгалтерського обліку відображаються за дебетом субрахунків 975 «Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій» і 131 «Знос основних засобів» та кредитом рахунку 10 «Основні засоби».

2.7 Амортизація основних засобів та її облік

Нарахування амортизації у структурному підрозділі здійснюється згідно з НП(С)БО 7 «Основні засоби», Методичними рекомендаціями по його застосуванню на підприємствах залізничного транспорту. Обліковою політикою Укрзалізниці, іншими нормативними документами.

Об'єктом амортизації є первісна або переоцінена вартість основних засобів (крім вартості землі і незавершених капітальних інвестицій), зменшена на їх ліквідаційну вартість.

Ліквідаційна вартість приймається в сумі, яку підрозділ очікує отримати в реалізації (ліквідації) основних засобів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією). До ліквідаційної вартості також включається вартість дорогоцінного металу та дорогоцінного каміння, в разі їх наявності в об'єкті, які підлягають поверненню до Державного фонду дорогоцінних металів України у вигляді відходів і лому.

Нарахування амортизації здійснюється протягом строку корисного використання (експлуатації) об'єкта, який встановлюється при визнанні цього

об'єкта активом (при зарахуванні на баланс), і призупиняється на період його реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання та консервації.

Строк корисного використання (експлуатації) - це очікуваний період часу, протягом якого основні засоби будуть використовуватися.

Очікувані строки корисного використання (експлуатації) основних засобів встановлені Укрзалізницею.

Строк корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів може, за поданням постійно діючої комісії, переглядатися в разі зміни очікуваних економічних вигод від його використання.

Обліковою політикою Укрзалізниці встановлено, що амортизація основних засобів нараховується із застосуванням прямолінійного методу, за яким річна сума амортизації визначається діленням вартості, яка амортизується, на строк корисного використання об'єкта основних засобів та методу суми одиниць продукції, який базується на фактичному використанні об'єкта (кількості перевезених вагонів, пробігу локомотивів, виробничих одиниць продукції).

Для багатокомпонентних об'єктів кожен компонент враховується окремо. Амортизація таких компонентів нараховується відповідно до індивідуального строку корисного використання та обраного методу, що забезпечує точне відображення зносу і планування витрат на ремонти та модернізації.

Приклад. Виробничий підрозділ придбав інструменти, первинна вартість - 30 000 грн. Термін корисного використання - 4 роки. Очікується, що цей об'єкт матиме ліквідаційну вартість 1920 грн.

Вартістю об'єкта основних засобів, що в даному випадку амортизується, є вартість, рівна 28080 грн (30 000 грн - 1920 грн). Використовуючи метод прямолінійного списання, визначається річна сума амортизаційних відрахувань:

$$28\,080 \text{ грн} : 4 = 7020 \text{ грн.}$$

При цьому місячна сума амортизаційних відрахувань складе:

$$7020 \text{ грн.} : 12 = 585 \text{ грн.}$$

Норма амортизації в даному прикладі складає 25 % річних (7020 x 100 % : 28080). Маючи річну норму амортизації, приведемо дані про амортизований

об'єкт основних засобів у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 - Розрахунок амортизації за прямолінійним методом

Рік	Річна сума амортизаційних відрахувань, грн	Місячна сума амортизаційних відрахувань, грн	Сума накопиченої амортизації, грн	Балансова (залишкова) вартість об'єкта основних засобів, грн
1	2	3	4	5
1	7020	585	7020	21060
2	7020	585	14040	14040
3	7020	585	21060	7020
4	7020	585	28 080	

Нарахування амортизації проводиться щомісячно підрозділом, на балансі якого відображено вартість об'єкта основних засобів.

Нарахування амортизації починається з місяця, наступного за місяцем, у якому об'єкт основних засобів став придатним для корисного використання.

Річна (місячна) сума амортизації після зміни залишкової вартості об'єкта основних засобів в результаті їх переоцінки, часткової ліквідації, модернізації, модифікації, добудови, дообладнання, реконструкції тощо, зміни строку корисного використання (експлуатації) та методів нарахування амортизації визначається виходячи відповідно із нової залишкової вартості, нового строку корисного використання (експлуатації) з місяця, наступного за місяцем таких змін. Розрахунок амортизаційних відрахувань прикладається до регістрів бухгалтерського обліку.

Нарахування амортизації припиняється, починаючи з місяця, наступного за місяцем вибуття об'єкта основних засобів, переведення його на реконструкцію, модернізацію, добудову, дообладнання, консервацію. Нарахування амортизації поновлюється, починаючи з місяця, наступного за місяцем введення об'єкта в експлуатацію після реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання, консервації.

Бухгалтерський облік зносу (амортизації) основних засобів (необоротних активів) ведеться на пасивному рахунку № 13 «Знос необоротних активів».

На рахунках бухгалтерського обліку сума нарахованої амортизації

основних засобів відображається за дебетом рахунків обліку витрат (23,91,92,93,94) за статтями Номенклатури витрат по основній діяльності підприємств залізничного транспорту України, затвердженої наказом Укрзалізниці від 10.02.2000 р. №57-Ц зі змінами і доповненнями і кредитом субрахунку 131 «Знос основних засобів».

Таблиця 2.7 – Синтетичний облік амортизаційних відрахувань основних засобів в дистанції колії

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, тис. грн.
	Дебет	Кредит	
1	2	3	4
1.Нараховано амортизація основних засобів з перевезень	2336	1311	43150,0
2. Нараховано амортизація основних засобів загальновиробничого призначення	911306	131	29300,0

В дистанції колії сума нарахованої амортизації основних засобів відображається за дебетом рахунків обліку витрат 2336, 911306 і кредитом субрахунку 131 «Знос основних засобів».

2.8 Аналітичний облік основних засобів

Дані про кожний інвентарний об'єкт основних засобів заносяться до інвентарної картки, типова форма 03-6 «Інвентарна картка обліку основних засобів». Ця картка застосовується для аналітичного обліку всіх видів основних засобів. Інвентарна картка відкривається на кожний об'єкт основних засобів на підставі «Акта приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів» (форма №03-1), технічної та іншої документації.

Підставою для відміток про вибуття об'єктів при передачі їх іншому підприємству, виробничо-технологічному підрозділу, а також внутрішнє переміщення є «Акт приймання – передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів» (форма №03-1); при списанні об'єкта основних засобів внаслідок

старіння або зносу – «Акт на списання основних засобів» (форма 03-3), а при списанні локомотивів, крім форми 03-3, складається акт ТЕУ-38 «Акт на виключення інвентаря електровоза, тепловоза, моторного, головного, причіпного вагона електропоїзда, електросекції, дизель-поїзда, автомотриси», затвердженою наказом Укрзалізниці від 18.01.2001 р. №17-Ц.

В розділі «Коротка індивідуальна характеристика об'єкта» технічний відділ заносить основні якісні та кількісні показники, найбільш важливі для даного об'єкта.

В бухгалтерії структурного підрозділу інвентарні картки розміщуються за групами основних засобів з виділенням окремої групи об'єктів, що тимчасово не експлуатуються (капітальний ремонт, реконструкція, консервація і т.д.).

Для реєстрації інвентарних карток обліку основних засобів застосовується «Опис інвентарних карток по обліку основних засобів», типова форма 03-7. Опис складається бухгалтерією в одному екземплярі з метою контролю за зберіганням інвентарних карток. Записи ведуться в розрізі класифікаційних груп (видів) основних фондів. По закінченні місяця за даними інвентарних карток заповнюється типова форма №03-8 «Картка обліку руху основних засобів». На підставі даних карток готується інформація щодо руху основних засобів.

Для пооб'єктного обліку основних засобів за місцями їх знаходження (експлуатації) за матеріально-відповідальними особами застосовується «Інвентарний список основних засобів», типова форма №03-9.

2.9 Інвентаризація основних засобів і відображення результатів у обліку

Інвентаризація - це перевірка і документальне підтвердження наявності та стану, оцінка активів та зобов'язань підприємства.

Залежно від повноти охоплення перевіркою ресурсів розрізняють повну та часткову інвентаризацію.

Повна інвентаризація охоплює всі ресурси підприємства та їх джерела; часткова - окремі їх види та групи (наприклад, товари, паливо, транспортні засоби, готівку в касі тощо).

За часом проведення інвентаризація може бути місячною, квартальною, піврічною та річною.

За характером інвентаризації бувають планові та позапланові (раптові). Планові інвентаризації передбачаються планом проведення інвентаризацій, який складається на початку року і затверджується керівництвом. Позапланові (раптові) наперед не плануються, а проводяться в міру потреби за розпорядженням керівництва, за вимогою перевіряючого органу, у випадках стихійного лиха, крадіжки, пожежі, аварії тощо.

Інвентаризацію основних засобів слід провадити відповідно до Інструкції з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів, розрахунків та інших статей балансу, затвердженої наказом Головного управління Державного казначейства України № 90 від 30.10.98 р.

До початку інвентаризації слід перевірити: наявність і стан реєстрів обліку (карток, книг, описів тощо); наявність і стан технічних паспортів та іншої технічної документації; наявність документів на основні засоби, що здані чи прийняті установою в оренду, на зберігання, на тимчасове користування. За відсутності документів слід забезпечити їх отримання чи оформлення.

Інвентаризація здійснюється постійно діючою інвентаризаційною комісією, склад якої затверджує начальник виробничого підрозділу. Відповідальність за організацію інвентаризації несе начальник служби, який визначає кількість інвентаризацій, строки їх проведення, перелік господарських об'єктів, ресурсів і розрахунків, що підлягають інвентаризації під час кожної із них, крім випадків, коли проведення інвентаризації є обов'язковим:

- при реорганізації підприємства і зміні форми власності;
- перед складанням річної бухгалтерської звітності, але не раніше 1 жовтня;

- при зміні матеріально відповідальних осіб;
- при встановленні фактів крадіжок або зловживань, псуванні цінностей;
- на вимогу судово-слідчих органів;
- у разі аварій, пожежі, стихійного лиха;
- у разі переоцінки товарно-матеріальних цінностей;
- при ліквідації підприємства.

У структурному підрозділі для проведення інвентаризації створюється постійно діюча інвентаризаційна комісія в такому складі: начальник - керівник (заступник керівника) підрозділу і члени комісії - головний бухгалтер, представники окремих структурних підрозділів, провідні фахівці тощо. Ця комісія відповідає за своєчасну і якісну інвентаризацію. На місцях зберігання виробничих запасів за потребою створюються робочі інвентаризаційні комісії, які повинні під керівництвом центральної комісії забезпечити безпосереднє проведення інвентаризацій: у присутності матеріально відповідальної особи виявити і підрахувати зважуванням, обмірюванням або перерахуванням фактичну наявність усіх цінностей. Одержані дані заносять в інвентаризаційні описи, які складають у двох примірниках. Описи складають окремо по кожній матеріально відповідальній особі і за місцем зберігання цінностей. Після закінчення інвентаризації описи підписують усі члени комісії і матеріально відповідальна особа.

Один примірник опису передається до бухгалтерії, другий залишається у матеріально відповідальної особи. Описи, що надійшли до бухгалтерії, використовують для виведення результату інвентаризації: в інвентаризаційному описі поряд із даними про фактичну наявність проставляють кількісні та вартісні показники цінностей за даними бухгалтерського обліку.

Загальна методика та стадії проведення інвентаризації активів підприємства наведена на рисунку 2.2.

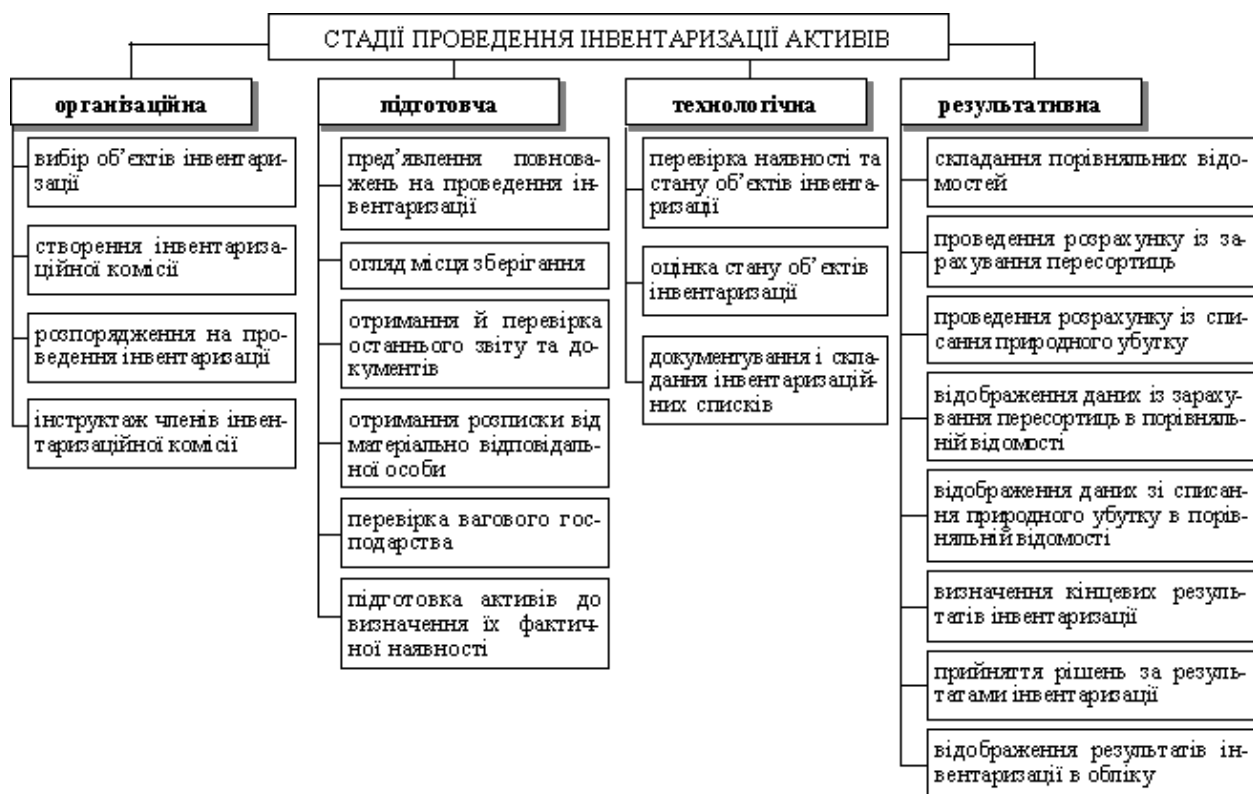

Рисунок 2.2 – Стадії проведення інвентаризації активів

Остаточні результати проведеної інвентаризації можна визначити лише за порівняльними відомостями. У них відображаються усі позиції, де виникли відхилення від облікових даних. До складання порівняльної відомості бухгалтерія має ретельно перевірити правильність усіх записів у рахунках.

Інвентаризаційна комісія перевіряє правильність порівняльних відомостей, з'ясовує причини виникнення надлишків, нестач, пересортиці, встановлює винних. Причини виникнення різниць ретельно з'ясовуються, уточнюються на підставі письмових пояснень матеріально відповідальної особи. Свої висновки та пропозиції щодо регулювання різниці між фактичними даними інвентаризації та показниками обліку комісія фіксує в протоколі. Протокол надається на затвердження керівнику підприємства, який приймає остаточне рішення про порядок урегулювання розбіжностей.

Результати інвентаризації відображаються в обліку в такому порядку: виявлені надлишки оприбутковують і зараховують на доходи підприємства; вартість нестачі, псування або інших втрат у межах норм списується на витрати

діяльності підприємства, а в сумах, що перевищують ці норми - на винних осіб; якщо винних не встановлено, суму нестачі відносять також на витрати звітного періоду. Результати інвентаризації відображаються у бухгалтерському обліку в 10-денний строк і включаються до звіту за той період, в якому була закінчена інвентаризація.

2.10 Облік основних засобів згідно Податкового Кодексу

У процесі використання об'єктів основних засобів економічні вигоди, втілені в них, споживаються підприємством, внаслідок чого зменшується залишкова вартість основних засобів, що відображається шляхом нарахування амортизації. Відповідно до ст. 14.1.138 Податкового кодексу України: основні засоби - матеріальні активи, крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких перевищує 20000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів.

Матеріальні активи відносяться до складу основних засобів за умов:

- призначення платником податку для використання у господарській діяльності платника податку;
- коли їх вартість перевищує 20000 гривень і поступово зменшується узв'язку з фізичним або моральним зносом;
- якщо очікуваний строк корисного використання (експлуатації) з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік).

Відповідно до ст. 144.1. ПКУ амортизації підлягають:

- витрати на придбання основних засобів, нематеріальних активів та довгострокових біологічних активів для використання в господарській діяльності (відповідно до ст. 14.1.36. ПКУ господарська діяльність -

діяльність особи, пов'язана з виробництвом (виготовленням) та або реалізацією товарів, виконанням робіт, наданням послуг, спрямована на отримання доходу і проводиться такою особою самостійно та/або через свої відокремлені підрозділи, а також через будь-яку іншу особу, що діє на користь першої особи, зокрема за договорами комісії, доручення та агентськими договорами);

- витрати на самостійне виготовлення (створення) основних засобів, нематеріальних активів, вирощування довгострокових біологічних активів для використання в господарській діяльності, в тому числі витрати на оплату заробітної плати працівникам, які були зайняті на виготовленні (створенні) основних засобів та нематеріальних активів;

- витрати на проведення ремонту, реконструкції, модернізації та інших видів поліпшення основних засобів, що перевищують 10 відсотків сукупної балансової вартості всіх груп основних засобів, що підлягають амортизації, на початок звітного року;

- витрати на капітальне поліпшення землі, не пов'язане з будівництвом, а саме іригацію, осушення та інше подібне капітальне поліпшення землі;

- капітальні інвестиції, отримані платником податку з бюджету, у вигляді цільового фінансування на придбання (створення) об'єкта інвестування (основного засобу, нематеріального активу) за умови визнання доходів пропорційно сумі нарахованої амортизації по такому об'єкту відповідно до положень підпункту 137.2.1 пункту 137.2 статті 137 цього Кодексу;

- сума переоцінки вартості основних засобів, проведеної відповідно до статті 146 цього Кодексу;

- вартість безоплатно отриманих об'єктів енергопостачання, газопостачання, теплозабезпечення, водопостачання, каналізаційних мереж, побудованих споживачами на вимогу спеціалізованих експлуатуючих підприємств згідно з технічними умовами на приєднання до вказаних мереж або

об'єктів;

- вартість основних засобів, безоплатно отриманих або виготовлених чи споруджених за рахунок коштів бюджету або кредитів, залучених Кабінетом Міністрів України чи під гарантії Кабінету Міністрів України, у разі виконання зобов'язань загарантією Кабінетом Міністрів України;

- вартість безоплатно отриманих для експлуатації підприємствами залізничного транспорту загального користування основних засобів транспортної інфраструктури, що перебували на балансі інших підприємств;

- вартість основних засобів, визначена на рівні звичайної ціни, отриманих в концесію відповідно до Закону України «Про особливості передачі в оренду чи концесію об'єктів централізованого водо-, теплопостачання і водовідведення, що перебувають у комунальній власності».

Не підлягають амортизації та повністю відносяться до складу витрат за звітний період витрати платника податку на (ст. 144.2.ПКУ):

- утримання основних засобів, що знаходяться на консервації;
- ліквідацію основних засобів;
- придбання (виготовлення) сценічно-постановочних предметів вартістю до 5 тисяч гривень театральними видовищними підприємствами - платниками податку;

- витрати на виробництво національного фільму та придбання майнових прав інтелектуальної власності на національний фільм.

Не підлягають амортизації та проводяться за рахунок відповідних джерел фінансування (ст. 144.3 ПКУ):

- витрати бюджетів на будівництво та утримання споруд благоустрою та житлових будинків, придбання і збереження бібліотечних і архівних фондів;

- витрати бюджетів на будівництво та утримання автомобільних доріг загального користування;

- витрати на придбання та збереження Національного архівного фонду України, а також бібліотечного фонду, що формується та утримується за рахунок бюджетів;

- вартість гудвілу;

- витрати на придбання/самостійне виготовлення та ремонт, а також на реконструкцію, модернізацію або інші поліпшення невикористаних основних засобів.

Амортизацію потрібно починати нараховувати з місяця наступного за місяцем вводу в експлуатацію об'єкта.

Відповідно до ст. 146.2. ПКУ амортизація об'єкта основних засобів нараховується протягом строку корисного використання (експлуатації) об'єкта, встановленого платником податку, але не менше мінімально допустимого строку, встановленого пунктом 145.1 статті 145 Кодексу, помісячно, починаючи з місяця, що настає за місяцем введення об'єкта основних засобів в експлуатацію і зупиняється на період його реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання, консервації та інших видів поліпшення та консервації.

Відповідно до ст. 145.1.ПКУ виділяють 16 груп основних засобів та інших необоротних активів і мінімально допустимі строки їх амортизації (таблиця 2.8).

Таблиця 2.8 – Класифікація груп основних засобів та інших необоротних активів та мінімально допустимі строки для нарахування амортизації

Групи	Складові основних засобів	Мінімально допустимі строки корисного використання, років
1	2	3
1	Земельні ділянки	—
2	Капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	15
3	Будівлі	20
	Споруди	15
	Передавальні пристрої	10
4	Машини та обладнання	5

Продовження таблиці 2.8

1	2	3
	з них: електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, пов'язані з ними комп'ютерні програми (крім програм, витрати на придбання яких визнаються роялті, та/або програм, які визнаються нематеріальним активом), інші інформаційні системи, комутатори, модулі, модеми, джерела безперебійного живлення, телефони, мікрофони і рації, вартість яких перевищує 20000 грн.	2
5	Транспортні засоби	5
6	Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	4
7	Тварини	6
8	Багаторічні насадження	10
9	Інші основні засоби	12
10	Бібліотечні фонди	–
11	Малоцінні необоротні матеріальні активи	–
12	Тимчасові (не титульні) споруди	5
13	Природні ресурси	–
14	Інвентарна тара	6
15	Предмети прокату	5
16	Довгострокові біологічні активи	7

Згідно ст. 145.1.2. ПКУ нарахування амортизації здійснюється протягом строку корисного використання (експлуатації) об'єкта, який встановлюється наказом по підприємству при визнанні цього об'єкта активом (при зарахуванні на баланс), але не менше ніж визначено в пункті 145.1.

Згідно ст. 146.15. ПКУ нарахування амортизації окремого об'єкта припиняється, починаючи з місяця, наступного за місяцем виведення з експлуатації такого об'єкта основних засобів або передачі його до складу невиробничих необоротних матеріальних активів за рішенням платника податку або суду. Призупиняється на період його виводу з експлуатації (для реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання, консервації та інших причин) на підставі документів, які свідчать про виведення таких основних засобів з експлуатації).

Амортизація основних засобів провадиться до досягнення залишкової вартості об'єктом його ліквідаційної вартості. У разі тимчасового припинення господарської діяльності платник податку на прибуток повинен вивести з

експлуатації основні засоби та зупинити нарахування амортизації на них.

Якщо основні засоби не використовуються в господарській діяльності платника податку, то згідно з п. 144.3 ст. 144 ПКУ вони є невиробничими основними засобами (необоротні матеріальні активи), витрати на придбання самостійне виготовлення та ремонт, а також реконструкцію, модернізацію або інше поліпшення, яких не підлягають амортизації.

Ліквідаційна вартість визначається платником податку самостійно. Ліквідаційна вартість - це сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією).

Згідно ст. 145.1.3. ПКУ при визначенні строку корисного використання (експлуатації) слід ураховувати:

- очікуване використання об'єкта підприємством з урахуванням його потужності або продуктивності;
- фізичний та моральний знос, що передбачається;
- правові або інші обмеження щодо строків використання об'єкта та інші фактори.

Згідно ст. 145.1.4. ПКУ строк корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів переглядається в разі зміни очікуваних економічних вигод від його використання, але він не може бути меншим, ніж визначено в пункті 145.1 цієї статті.

Підприємство може самостійно обирати метод нарахування амортизації в цілях оподаткування та зазначати його в наказі про облікову політику.

2.11 Відображення основних засобів у звітності

Відповідно до ст. 3 Закону України «Про бухгалтерський облік та

фінансову звітність в Україні» та п. 4 НП (С)БО «Загальні вимоги до фінансової звітності», метою складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства. Одним із завдань складання і подання фінансової звітності структурного підрозділу є надання інформації про стан та рух основних засобів підприємства.

Фінансова звітність підприємства України (крім бюджетних установ, представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності та суб'єктів малого підприємництва, визначених такими відповідно до чинного законодавства) включає: ф. № 1 «Баланс»; ф. № 2 «Звіт про фінансові результати»; ф. № 3 «Звіт про рух грошових коштів»; ф. № 4 «Звіт про власний капітал»; ф. № 5 «Примітки до річної фінансової звітності»; ф. №6 «Інформація за сегментами» (додаток до приміток до річної фінансової звітності).

Основною формою фінансової звітності, що надає інформацію про стан майна підприємства та джерела його утворення, є баланс. Визначення Балансу та вимог до нього, як елементу фінансової звітності, наведено у НП(С)БО 1 „Загальні вимоги до фінансової звітності”. Інформація про основні засоби підприємства у балансі представлена за статтею «Основні засоби» трьома рядками: 030 залишкова вартість, 031 первісна вартість, 032 знос.

Відповідно до НП(С)БО (з урахуванням змін внесених згідно з наказами Міністерства фінансів України від 19.12.2006 р. № 1213, від 05.03.2008 р. № 353) у статті «Основні засоби» наводиться вартість власних та отриманих на умовах фінансового лізингу об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів згідно з відповідними положеннями, державні (казенні) та комунальні підприємства - вартість майна, отриманого на праві господарського відання чи праві оперативного управління. У цій статті також наводиться вартість інших необоротних матеріальних активів.

У статті наводяться окремо первісна (переоцінена) вартість, сума зносу основних засобів (у дужках) , та їх залишкова вартість . До підсумку балансу включається залишкова вартість, яка визначається як різниця між первісною

(переоціненою) вартістю основних засобів і сумою їх зносу на дату балансу.

Щодо Звіту про фінансові результати та Звіту про рух грошових коштів, то ці звітні форми не містять пряму інформацію про рух основних засобів, оскільки основою їх складання є класифікація видів діяльності.

За принципом повного висвітлення фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки операцій та подій, яка може вплинути на рішення, що приймаються на її основі. Інформація, що підлягає розкриттю наводиться у Примітках до них. Примітки до фінансових звітів – це сукупність показників і пояснень. Яка забезпечує деталізацію та обґрунтованість статей фінансової звітності, а також інша інформація, розкриття якої передбачене відповідними положеннями (стандартами).

Примітки до річної звітності є особливою формою фінансових звітів, у якій найбільш повно розкривається зміст облікової політики, прийнятої на підприємстві.

Питання стану та руху основних засобів у Примітках до річної звітності представлено достатньо широко. Щодо кожної групи основних засобів підрозділу наводиться така інформація:

- 1) вартість (первісна або переоцінена), за якою основні засоби відображені у балансі;
- 2) методи амортизації, що застосовуються підприємством та діапазон термінів корисного використання (експлуатації) об'єктів основних засобів;
- 3) наявність та рух основних засобів у звітному році за показниками:
  - первісна (переоцінена) вартість та сума зносу на початок звітного року;
  - первісна вартість основних засобів, які визнані активом, з виділенням вартості основних засобів, отриманих у результаті об'єднання підприємств;
  - сума зміни первісної (переоціненої) вартості та зносу основних засобів у результаті переоцінки;
  - первісна (переоцінена) вартість та сума зносу основних засобів, які вибули;
  - сума нарахованої амортизації;

- сума втрат від зменшення корисності, відображена у Звіті про фінансові результати у звітному періоді;

- інші зміни первісної (переоціненої) вартості та сума зносу основних засобів;

- первісна (переоцінена) вартість та сума зносу на кінець звітного року.

У Примітках до фінансової звітності також наводиться така інформація:

- вартість основних засобів, щодо яких існує обмеження прав власності;

- вартість переданих у заставу основних засобів;

- сума капітальних вкладень на придбання і будівництво основних засобів за звітний рік;

- сума укладених угод на придбання у майбутньому основних засобів;

- залишкова вартість основних засобів, що тимчасово не використовуються (знаходяться на консервації, реконструкції тощо);

- первісна (переоцінена) вартість повністю амортизованих основних засобів, які продовжують використовуватися;

- залишкова вартість основних засобів, вилучених з експлуатації для продажу;

- первісна вартість, залишкова вартість та метод оцінки основних засобів, отриманих за рахунок цільових асигнувань;

Щодо орендованих основних засобів, то орендар повинен розкривати таку інформацію щодо фінансової оренди первісну (переоцінену) вартість і знос кожної групи орендованих активів.

Якщо в звітному періоді проводилася переоцінка основних засобів, необхідно розкривати в Примітках зміну розміру додаткового капіталу в результаті переоцінки основних засобів та обмеження щодо його розподілу між власниками (учасниками).

Крім того, бажано розкривати в Примітках таку інформацію щодо переоцінки основних засобів:

- базу, застосовану для переоцінки активів;

- дати чинності переоцінки;

- залучення незалежного оцінювача;
- сутність будь-яких показників, що застосовувалися для визначення відновлюваної вартості.

У Примітках до консолідованої фінансової звітності щодо кожної групи основних засобів наводиться сума курсових різниць.

Висновки до другого розділу:

Бухгалтерський облік дистанція колії веде згідно нормативно-законодавчої бази такої як: Закон України про бухгалтерський облік та фінансову звітність, Національне Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», Податковий кодекс України, Закон України про затвердження типових форм первинного обліку, а також Облікова політика АТ «Укрзалізниця», яка розроблена на підставі Національних Положень (Стандартів) бухгалтерського обліку

Облікова політика АТ «Укрзалізниця» забезпечує:

- систематичний облік необоротних активів;
- точне визначення первісної, переоціненої та ліквідаційної вартості;
- покомпонентний облік складних об'єктів;
- планування і капіталізацію витрат на ремонти та поліпшення;
- нарахування амортизації відповідно до строків корисного використання та методів, що відображають реальний спосіб споживання економічних вигод;
- контроль за рухом, передачею та вибуттям активів.

Завдяки цим підходам АТ «Укрзалізниця» забезпечує ефективне управління основними засобами, збереження їх вартості, підтримання технічного стану, безпеку руху та підвищення виробничої ефективності підприємства

Підставою для зарахування основних засобів на баланс підрозділу є типова форма № 03-1 "Акт приймання - передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів".

Синтетичний облік основних засобів ведеться на рахунку 10 "Основні засоби", який призначений для обліку й узагальнення інформації про наявність і рух як власних основних засобів, так і одержаних за умов фінансового лізингу, а

також орендованих цілісних майнових комплексів, які належать до складу основних засобів.

За дебетом рахунку 10 відображається надходження (придбаних, створених, безоплатно отриманих) основних засобів на баланс підприємства, які обліковуються за первісною вартістю, за кредитом - вибуття основних засобів внаслідок продажу, безоплатної передачі або невідповідності критеріям визнання активом, а також у разі часткової ліквідації об'єкта основних засобів, сума уцінки основних засобів

Витрати на придбання або створення основних засобів, незалежно від джерел фінансування, називають капітальними інвестиціями і до моменту їх списання на вартість введеного до експлуатації об'єкта відображаються на рахунку 15 «Капітальні інвестиції».

За дебетом рахунка 15 відображаються витрати на придбання або створення основних засобів, за кредитом - їх списання при введенні в дію об'єкта, прийняття в експлуатацію придбаних або створених тощо.

В процесі використання (експлуатації) основні засоби поступово зношуються, вимагають усунення утворених в них технічних несправностей, наявність яких перешкоджає нормально експлуатувати, знижує їх продуктивність, а в деяких випадках, не забезпечує безпечних умов праці.

Своєчасне поліпшення основних засобів є однією із умов ефективного їх використання. В процесі ремонту основних засобів повністю або частково відновлюються якісні характеристики об'єкта, втрачені під час виконання своїх функцій.

Згідно НП(С)БО 7 під поняттям модернізації розуміють поліпшення технічних параметрів устаткування з метою збільшення строку корисної експлуатації або виробничої потужності.

В залежності від обсягів і характеру розрізняють поточний ремонт і реконструкція. Під поточним ремонтом розуміють виконання робіт, пов'язаних з підтриманням об'єкта в робочому стані, усунення дрібних несправностей, заміни другорядних запасних частин, наприклад дрібних деталей в обладнанні, станках,

ремонт вікон і дверей в будівлях і т.д. Відображення витрат в бухгалтерському обліку залежить від характеру і ознак здійснюваних робіт, тобто, чи спрямовані вони на підвищення техніко-економічних можливостей (модернізація, модифікація, добудова, реконструкція) об'єкту, що призведе у майбутньому до збільшення економічних вигод, чи здійснюються вони для підтримання об'єкта в придатному для використання стані та одержання первісне очікуваної суми економічних вигод від його використання.

В першому випадку - вартість виконаних робіт включається до капітальних інвестицій з майбутнім збільшенням первісної вартості основних засобів і зростанням (подовженням) терміну корисного використання об'єкту. В другому випадку - це поточні витрати періоду.

Якщо залишкова вартість об'єкта основних засобів суттєво відрізняється від його справедливої вартості, то підрозділ може здійснювати переоцінку такого об'єкта.

Нарахування амортизації у структурному підрозділі здійснюється згідно з НП(С)БО 7 «Основні засоби», Методичними рекомендаціями по його застосуванню на підприємствах залізничного транспорту, Обліковою політикою Укрзалізниці, іншими нормативними документами.

Об'єктом амортизації є первісна або переоцінена вартість основних засобів (крім вартості землі і незавершених капітальних інвестицій), зменшена на їх ліквідаційну вартість.

Нарахування амортизації здійснюється протягом строку корисного використання (експлуатації) об'єкта. Очікувані строки корисного використання (експлуатації) основних засобів встановлені Укрзалізницею.

Обліковою політикою Укрзалізниці встановлено, що амортизація основних засобів нараховується із застосуванням прямолінійного методу, за яким річна сума амортизації визначається діленням вартості, яка амортизується, на строк корисного використання об'єкта основних засобів.

Дані про кожний інвентарний об'єкт основних засобів заносяться до інвентарної картки, типова форма 03-6 «Інвентарна картка обліку основних

засобів». Ця картка застосовується для аналітичного обліку всіх видів основних засобів.

Відповідно до ст. 14.1.138 Податкового кодексу України: основні засоби - матеріальні активи, крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 20000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів.

Основною формою фінансової звітності, що надає інформацію про стан майна підприємства та джерела його утворення, є баланс. Визначення Балансу та вимог до нього, як елементу фінансової звітності, наведено у НП(С)БО „Загальні вимоги до фінансової звітності”. Інформація про основні засоби підприємства у балансі представлена за статтею «Основні засоби» трьома рядками: залишкова вартість, первісна вартість, знос. Стану та рух основних засобів представлено у Примітках до річної звітності.

3 Аналіз стану, руху та показників ефективності використання основних засобів у складі необоротних активів з метою управління

3.1 Аналіз стану, руху та ефективності використання основних засобів у складі необоротних активів

Одним із найважливіших факторів збільшення обсягу виробництва є забезпеченість їх основними засобами в необхідній кількості та асортименті й повніше та ефективніше використання їх.

Основні засоби відносяться до необоротних активів, тому в таблиці 3.1 проведено аналіз динаміки необоротних активів за звітний рік.

Таблиця 3.1 - Аналіз динаміки необоротних активів, тис. грн.

Показник	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду	Абсолютне відхилення, (+ -)	Темп росту, %
1	2	3	4	5
1 Основні засоби:				
- первісна вартість	27759894	28566615	806721	102,91
- знос	7018793	7747917	729124	110,39
- залишкова вартість	20741101	20818698	77597	100,37
2 Нематеріальні активи:				
- первісна вартість	7971	10133	2162	127,12
- знос	5896	6584	688	111,67
- залишкова вартість	2075	3549	1474	171,04
3 Незавершені капітальні інвестиції	127993	42136	-85857	32,92
4 Всього необоротних активів	20871169	20864383	-6786	99,97

Аналіз динаміки необоротних активів служби колії свідчить про незначне загальне зменшення їх вартості в абсолютному виразі на 6 786 тис. грн. що в відносному виразі складає 0,03 % . Первісна вартість основних засобів на кінець звітнього періоду зросла на 806 721 тис. грн. і темп росту склав 102,91 % . Спостерігається також збільшення зносу на 729 124 тис. грн. , що в відносному виразі складає 10,39 %. На зростання вплинуло оновлення матеріальної бази, що

забезпечило практично незмінну залишкову вартість основних засобів в відносному виразі, темп росту якої склав 100,37 %.

По нематеріальним активам бачимо незначне зростання в абсолютному виразі та значне зростання в відносному виразі: первісна вартість збільшилася на 2 162 тис. грн. , темп росту склав 127,12 %, знос - на 688 тис. грн. , або на 11,67 %, що забезпечило суттєве підвищення залишкової вартості до 3 549 тис. грн., та темп приросту -71,04 %. Одночасно спостерігається значне зниження незавершених капітальних інвестицій на 85 857 тис. грн. що в відносному виразі складає 67,08 %. Дана ситуація свідчить про введення в експлуатацію основних засобів.

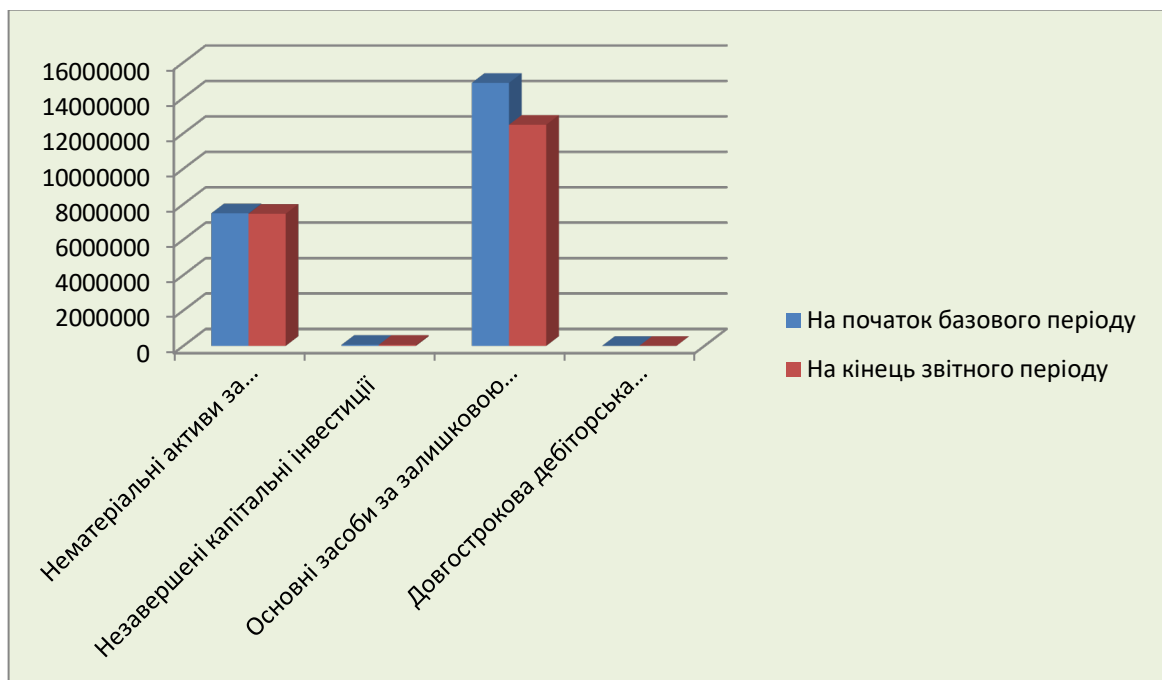

Рисунок 3.1 - Динаміка необоротних активів

В таблиці 3.2 надано аналіз структури необоротних активів. Аналіз структури необоротних активів служби колії показує, що найбільшу питому вагу як на початок так і на кінець звітного періоду займають основні засоби (99,78 % загальної вартості), тоді як питома вага нематеріальних активів як на початок так і на кінець звітного періоду займають найменш питому вагу– 0,01 % та 0,02 % відповідно.

Таблиця 3.2 – Аналіз структури необоротних активів, тис. грн.

Показник	На початок звітного періоду		На кінець звітного періоду		Абсолютне відхилення, (+,-)	
	тис. грн	питома вага, %	тис. грн	питома вага, %	тис. грн	питома вага, %
1	2	3	4	5	6	7
Нематеріальні активи за залишковою вартістю	2075	0,01	3549	0,02	1474	0,01
Незавершені капітальні інвестиції	127993	0,61	42136	0,2	-85857	-0,41
Основні засоби за залишковою вартістю	20741101	99,38	20818698	99,78	77597	0,4
Всього за розділом 1	20871169	100,00	20864383	100,00	-6786	

Одночасно спостерігається суттєве зменшення питомої ваги незавершених капітальних інвестицій на 0,41 %, тому що на кінець звітного періоду спостерігається зменшення незавершених капітальних інвестицій на 85 857 тис. грн. що свідчить про введення в експлуатацію основних засобів.

Аналіз структури необоротних активів служби колії надано на рисунку 3.2.

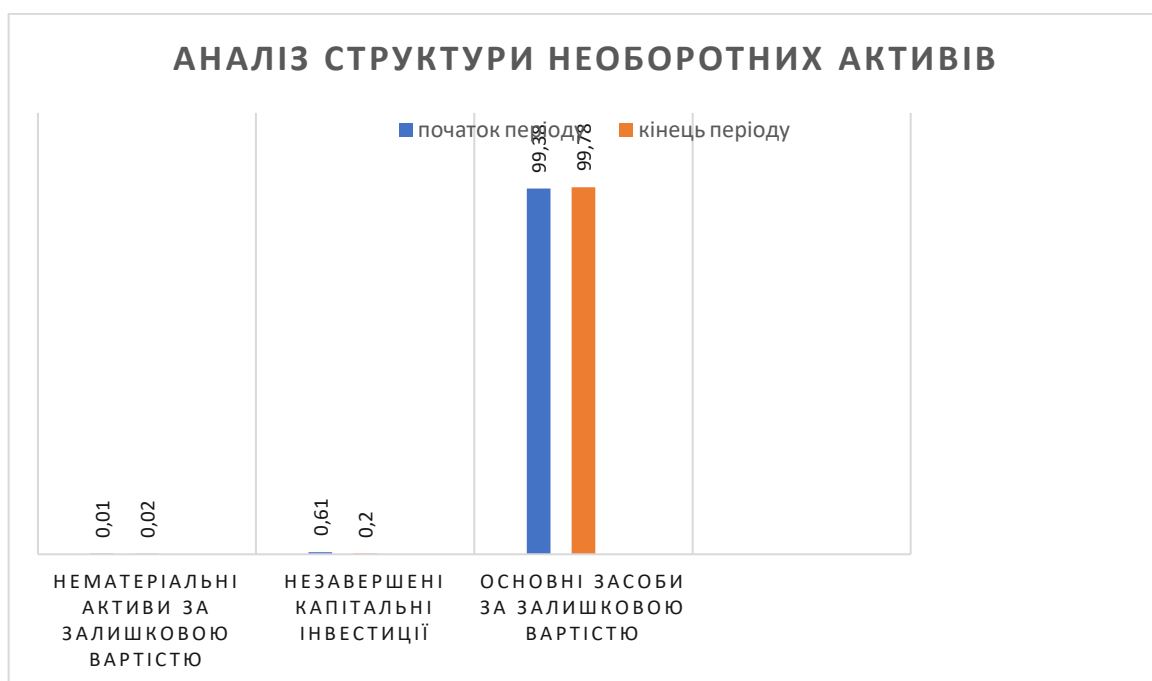

Рисунок 3.2 - Аналіз структури необоротних активів служби колії

Для оцінки виробничого потенціалу підприємства і його зміни в періоді що

аналізується, складається таблиця 3.3.

Таблиця 3.3 – Аналіз виробничого потенціалу служби колії

Показник	На початок звітної періоду		На кінець звітної періоду		Абсолютне відхилення(+,-)		Темп росту, %
	тис. грн.	питома вага, %	тис.грн	питома вага, %	тис.грн	питома вага, %	
1	2	3	4	5	6	7	8
1 Виробничі основні засоби	17629935,85	99,15	17695893,3	99,17	65957,45	0,02	100,37
2 Виробничі запаси	150733	0,85	148051	0,83	-2682	-0,02	98,22
3 Незавершене виробництво	0	-	53		53		
4 Разом виробничий потенціал	17780668,85	100	17843997,3	100	63328,45	-	100,36
5 Питома вага у валюті балансу	84,42	-	84,84	-	0,42	-	-
6 Коефіцієнт майна виробничого призначення	84,42	-	84,84	-	0,42	-	-

Структурний підрозділ залізничного транспорту є виробничим підприємством, в активах якого найбільшу питому вагу займають основні засоби виробничого призначення та виробничі запаси. Виробничий потенціал у балансовій оцінці становить 84,84 % і зумовлений збільшенням основних виробничих засобів на 65 957,45 тис. грн.

В таблиці 3.4 надано аналіз стану, руху та показників ефективності основних засобів за звітний рік.

Таблиця 3.4 – Аналіз стану, руху та показників ефективності основних засобів

Показник	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду	Абсолютне відхилення, +/-
1	2	3	4
1 Коефіцієнт зносу основних засобів	0,25	0,27	0,02
2 Коефіцієнт придатності основних засобів	0,75	0,73	-0,02
3 Фондовіддача	-0,06	-0,15	-0,09

Продовження таблиці 3.4

1	2	3	4
4 Фондоємність	-16,94	-6,57	10,37
5 Фондоозброєність	4313,87	-	-
6 Коефіцієнт оборотності необоротних засобів	0,07363	0,00016	-0,07347
7 Коефіцієнт співвідношення необоротних до оборотних активів	109,35	123,99	14,65

Аналіз показників ефективності використання основних засобів служби колії свідчить про наявність проблем у експлуатації виробничого потенціалу. Зростання коефіцієнта зносу основних засобів ($0,25 \rightarrow 0,27$) і відповідне зниження їх придатності ($0,75 \rightarrow 0,73$) вказує на старіння матеріальної бази та підвищене фізичне навантаження, що може зумовлювати зростання витрат на ремонт і обслуговування. Одночасне зниження фондovіддачі та коефіцієнта оборотності необоротних засобів демонструє неефективність використання основних засобів, а збільшення коефіцієнта співвідношення необоротних до оборотних активів підкреслює високу концентрацію капіталу в довгострокових активах і обмежену гнучкість у фінансуванні поточної діяльності.

Економічні наслідки такої структури активів включають зниження ефективності використання ресурсів, обмеження можливостей швидкого реагування на зміни виробничого процесу та підвищення фінансових ризиків. Для стабілізації ситуації рекомендовано здійснити модернізацію основних засобів, оптимізувати структуру необоротних і оборотних активів, підвищити фондovіддачу та покращити планування та контроль за їх використанням. Реалізація цих заходів дозволить підвищити продуктивність, зменшити витрати на обслуговування старіючих активів і забезпечити стійкість виробничого потенціалу служби колії.

Аналіз основних засобів та оцінка показників їх ефективності дають змогу виявити не лише рівень забезпеченості підприємства виробничим потенціалом, а й ступінь його раціонального використання. Отримані результати свідчать про наявність певних резервів підвищення продуктивності, які неможливо реалізувати без належної організації облікових процесів та управлінських рішень. Саме тому продовженням дослідження є обґрунтування необхідності удосконалення обліку

та системи управління основними засобами, що дозволить підвищити їх ефективність, забезпечити збереження вартості та сформувати надійну інформаційну базу для стратегічного розвитку підприємства.

3.2 Вплив зміни методу нарахування амортизації на ефективність підприємства

Застосування обґрунтованих облікових оцінок є невід'ємною складовою формування достовірної фінансової звітності. Такі оцінки використовуються для визначення резервів, справедливої вартості активів і зобов'язань, строків корисного використання та величини забезпечень. Їх перегляд відображає зміни у майбутніх економічних вигодах і не має ретроспективного характеру. На відміну від зміни облікової політики, яка стосується вибору основи оцінки (історична собівартість, справедлива чи амортизована вартість), зміна облікових оцінок, зокрема методу амортизації, відображається перспективною, починаючи з моменту її здійснення.

Амортизація як економічна категорія виконує подвійну функцію: відображає поступове зношення активів і водночас забезпечує формування фінансового ресурсу для їх відновлення. Метод її нарахування визначає не лише величину витрат звітного періоду, а й впливає на прибутковість, податкове навантаження, ліквідність і фінансову стійкість підприємства.

Підприємства можуть обирати один із кількох методів амортизації: прямолінійний, метод зменшення залишкової вартості, прискорений, кумулятивний або виробничий. Вибір залежить від форми споживання економічних вигід, втілених у активі. Так, прямолінійний метод забезпечує рівномірний розподіл вартості, тоді як прискорені методи концентрують витрати у перші роки експлуатації. Виробничий метод дозволяє коригувати відрахування залежно від фактичного використання активу.

В обліковій політиці АТ «Укрзалізниця» застосовується поєднання методів: прямолінійного та виробничого (методу суми одиниць продукції). Це дозволяє відображати особливості експлуатації різних груп активів.

Зміна методу амортизації визнається зміною облікової оцінки, оскільки відображає перегляд очікуваних вигід від використання активу. Така зміна можлива у випадках переоцінки, модернізації, зміни умов експлуатації або управлінських рішень, спрямованих на оптимізацію фінансових результатів. Вона має бути належним чином задокументована в обліковій політиці та підтверджена внутрішніми управлінськими актами.

Економічний ефект від переходу на інший метод амортизації полягає у перерозподілі фінансових результатів між періодами. Перехід від прямолінійного до прискореного методу зумовлює збільшення витрат у перші роки експлуатації активу та зменшення оподатковуваного прибутку. Це дозволяє підприємству знизити податкове навантаження й покращити ліквідність у короткостроковій перспективі. Водночас у подальшому витрати скорочуються, що зумовлює зростання прибутковості.

Вибір методу амортизації впливає на ключові фінансові показники. Зокрема, рентабельність активів у перші роки знижується при використанні прискорених методів, тоді як показник прибуток до амортизації залишається незмінним, оскільки амортизація є безготівковою статтею. Ліквідність підприємства може покращитися завдяки зменшенню податкових відрахувань, що забезпечує більший обсяг вільних грошових потоків. Водночас надмірні або необґрунтовані зміни можуть негативно вплинути на довіру інвесторів і кредиторів.

Міжнародні стандарти фінансової звітності (зокрема МСБО 16 «Основні засоби») допускають зміну методу амортизації лише у випадку, якщо вона обґрунтована зміною умов використання активів або переглядом очікуваної форми споживання вигід. Це відповідає принципу «сутність понад формою» та забезпечує прозорість фінансової інформації.

У національній практиці особливу увагу слід приділяти узгодженню

бухгалтерського та податкового обліку. Податкова амортизація базується на бухгалтерських підходах, однак має певні обмеження (мінімальні строки, відсутність впливу переоцінок). Таким чином, рішення щодо зміни методу нарахування амортизації повинно враховувати не лише вимоги фінансової звітності, а й податкові наслідки.

Отже, зміна методу амортизації є важливим управлінським рішенням, яке може мати як позитивні, так і негативні наслідки. З одного боку, вона дає змогу оптимізувати податкове навантаження, підвищити ліквідність і покращити грошові потоки у короткостроковому періоді. З іншого боку, вона впливає на динаміку фінансових результатів і може створювати ризики для довгострокової стабільності. Тому будь-які зміни мають ґрунтуватися на об'єктивних економічних чинниках, відповідати принципам МСФЗ та забезпечувати баланс між інтересами підприємства, інвесторів і держави.

3.4 Удосконалення обліку та управління основними засобами на залізничному транспорті

Основні засоби є ключовим елементом виробничого потенціалу залізничного транспорту, оскільки вони забезпечують виконання операцій з перевезення вантажів і пасажирів, а також підтримку інфраструктури колії, рухомого складу та об'єктів сервісного призначення. Ефективність використання основних засобів безпосередньо впливає на економічну стабільність підприємства, його фінансову стійкість та здатність забезпечувати безперебійний виробничий процес.

Основні засоби колійного господарства є критично важливими для забезпечення безперебійного функціонування залізничного транспорту. До них належать колійне полотно, шпали, стрілочні переводи, інженерні споруди, мостові переходи та інші елементи залізничної інфраструктури. Ефективність їх

використання визначає надійність перевезень, безпеку руху і рівень виробничого потенціалу підприємства. Вдосконалення обліку та управління цими активами є ключовим для забезпечення стабільної роботи служби колії. Тому вдосконалення обліку та управління основними засобами є важливою складовою підвищення ефективності функціонування залізничного транспорту.

1 Оптимізація облікової політики основних засобів

Одним із першочергових напрямків вдосконалення обліку є розробка та впровадження чіткої облікової політики щодо основних засобів. Вона має включати:

- процедури обліку придбання та введення в експлуатацію - визначення правил фіксації первісної вартості, складання актів приймання-передачі та відображення у бухгалтерському обліку;
- модернізація та капітальні ремонти - облік витрат на поліпшення технічного стану основних засобів окремо від поточного ремонту, що дозволяє точніше визначати залишкову вартість активів;
- методи нарахування амортизації - застосування диференційованих методів (лінійного, зменшуваного залишку, виробничого) відповідно до типу основного засобу та інтенсивності його використання;
- стандарти документообігу - уніфікація форм облікових документів та електронних записів для зменшення помилок і забезпечення прозорості обліку.

Запровадження таких процедур забезпечує більш точну оцінку активів і сприяє ефективнішому плануванню капітальних витрат.

2 Підвищення точності оцінки та контролю

Облік основних засобів на залізничному транспорті повинен враховувати технічний стан активів, їх фізичний знос і залишкову вартість.

Пропонується:

- регулярна інвентаризація з використанням сучасних технологій, таких як RFID-мітки або QR-коди, що дозволяє відстежувати місцезнаходження та стан рухомого складу та об'єктів колії;
- аналітичний облік - ведення детальних відомостей за видами основних

засобів (локомотиви, вагони, обладнання станцій) із зазначенням їх технічного стану, строку служби та залишкової вартості;

- прогнозування потреб у модернізації - систематичне оцінювання стану основних засобів для планування капітальних витрат і забезпечення безперервності виробничого процесу.

Таблиця 3.5 - Приклад аналітичного обліку колійних засобів

Елемент колії	Первісна вартість, тис. грн	Залишкова вартість, тис. грн	Термін служби, роки	Знос, %	Необхідність ремонту
Колійне полотно (км)	1 500 000	1 200 000	25	20	Капітальний
Стрілочні переводи (шт)	250 000	180 000	20	28	Середній
Мостові переходи (шт)	800 000	750 000	50	6	Поточний

Ці заходи дозволяють контролювати ефективність використання активів і зменшувати ризики передчасного старіння матеріальної бази.

3 Інтеграція бухгалтерського обліку з управлінським

Важливим напрямком є поєднання бухгалтерського та управлінського обліку для оцінки ефективності використання основних засобів:

- фондovіддача та фондoємність - регулярний аналіз цих показників дозволяє оцінити, наскільки ефективно підприємство використовує свої основні засоби для отримання доходів;

- управлінські звіти - формування аналітичних звітів для керівництва щодо стану та використання основних засобів, що дає змогу своєчасно ухвалювати рішення про модернізацію, списання або реконструкцію активів;

- оцінка ризиків та резервування - врахування потенційних ризиків, пов'язаних із старінням основних засобів, і формування резервів для їх заміни або ремонту.

Таблиця 3.6 - Приклад управлінського звіту про стан колій

Елемент колії	Ремонт минулого року	План ремонтів наступного року	Фінансування, тис. грн	Ступінь ризиків
1	2	3	4	5
Колійне полотно (км)	15	20	500 000	Високий
Стрілочні переводи (шт)	50	60	120 000	Середній
Мостові переходи (шт)	5	5	300 000	Низький

Інтеграція облікових даних з управлінським контролем підвищує прозорість процесів і забезпечує більш ефективне управління виробничим потенціалом.

4 Автоматизація та цифровізація обліку

Сучасні технології дають можливість автоматизувати облік основних засобів, що особливо важливо для великих структурних підрозділів залізничного транспорту:

- ERP-системи та спеціалізовані платформи - забезпечують комплексний облік придбання, експлуатації, ремонту та списання активів;
- електронні журнали технічного стану - інтеграція бухгалтерських даних з інформацією від технічних служб дозволяє вести контроль у режимі реального часу;
- аналітика та прогнозування - використання цифрових даних для оцінки ефективності використання основних засобів та планування капітальних вкладень.

Автоматизація підвищує точність обліку, зменшує людський фактор і пришвидшує прийняття управлінських рішень.

5 Підвищення прозорості та контролю ризиків

Для забезпечення ефективного використання основних засобів необхідно розробити систему внутрішніх контролів:

- регулярний аудит і звітність - перевірка стану активів, нарахування амортизації та залишкової вартості.
- контроль за використанням і збереженням активів - впровадження процедур запобігання нестачам, псуванню та нераціональному використанню основних засобів.

- моніторинг витрат на обслуговування та модернізацію - своєчасне виявлення неефективних витрат і оптимізація фінансових потоків.

Запропоновані заходи щодо удосконалення обліку та управління основними засобами колійної інфраструктури спрямовані на оптимізацію облікової політики, підвищення точності оцінки технічного стану активів, інтеграцію бухгалтерського та управлінського обліку, автоматизацію процесів і посилення контролю ризиків. Реалізація цих пропозицій безпосередньо впливає на ефективність використання колійних засобів, своєчасність проведення ремонтів і модернізацій, а також на зниження фінансових і технічних ризиків. Таким чином, запропоновані зміни забезпечують не лише точне відображення стану активів і оптимізацію витрат, а й підвищують безпеку руху, надійність служби колії та виробничу ефективність підприємства.

Таблиця 3.7 - Очікуваний ефект від впровадження пропозицій щодо обліку та управління основними засобами колійного господарства

Заходи	Очікуваний результат	Вплив на безпеку та виробничу ефективність
1	2	3
Оптимізація облікової політики колійних активів	Чітке розмежування обліку придбання, введення в експлуатацію та модернізації, точне визначення залишкової вартості активів.	Забезпечує своєчасну підтримку справного стану колії, зменшує ризик аварій та затримок руху.
Диференційовані методи амортизації	Реалістичне відображення фізичного та економічного зносу, планування капітальних вкладень.	Дозволяє оптимально використовувати ресурси, знижує витрати на аварійні ремонти, підвищує продуктивність.
Аналітичний облік та регулярна інвентаризація	Своєчасне виявлення дефектів та зносу, запобігання передчасному виведенню активів з експлуатації.	Зменшує ризик технічних несправностей і аварійних ситуацій на колії.
Інтеграція бухгалтерського та управлінського обліку	Формування достовірних управлінських звітів, оперативне прийняття рішень щодо ремонту, модернізації та фінансування.	Підвищує швидкість реагування на технічні проблеми, оптимізує використання ресурсів, покращує планування руху.
Автоматизація та цифровізація процесів	Контроль активів у реальному часі, підвищення точності обліку та швидкості формування аналітики.	Забезпечує постійний моніторинг стану колії та споруд, зменшує ризик простоїв і аварій.

Продовження таблиці 3.7

1	2	3
Підвищення прозорості та контролю ризиків	Зниження фінансових і технічних ризиків, оптимізація витрат на ремонт та обслуговування.	Збільшує надійність експлуатації колій та ефективність роботи служби колії.
Прогнозування потреб у модернізації	Раціональне планування капітальних вкладень, забезпечення безперервного функціонування колійної інфраструктури.	Сприяє безперервності перевезень, підвищує безпеку руху та ефективність логістичних процесів.

Впровадження запропонованих заходів формує комплексну систему обліку та управління основними засобами колійної інфраструктури, що забезпечує ефективне використання активів, контроль технічного стану, планування ремонтів і модернізацій, а також знижує фінансові та технічні ризики. Це дозволяє підвищити безпеку руху, надійність служби колії та виробничу ефективність підприємства, створюючи стійку основу для стабільного розвитку залізничного транспорту.

Ці заходи мінімізують фінансові та виробничі ризики та підтримують стабільний виробничий потенціал підприємства.

Вдосконалення обліку та управління основними засобами на залізничному транспорті передбачає комплексний підхід, який включає оптимізацію облікової політики, підвищення точності оцінки та контролю, інтеграцію з управлінським обліком, автоматизацію процесів та зміцнення внутрішнього контролю. Реалізація запропонованих заходів удосконалення обліку та управління основними засобами колійної інфраструктури забезпечує ефективне використання активів, точне відображення їх технічного стану та залишкової вартості, а також своєчасне планування ремонтів і модернізацій. Інтеграція бухгалтерського та управлінського обліку, автоматизація процесів і цифровий моніторинг дозволяють оперативно приймати управлінські рішення, підвищують прозорість фінансових потоків і контроль за використанням ресурсів. Підвищення точності оцінки та прогнозування потреб по капітальним вкладенням знижує технічні та фінансові ризики, сприяє збереженню інфраструктури і безперебійному функціонуванню служби колії. Впровадження цих заходів формує стійку основу для підвищення

надійності перевезень, безпеки руху та фінансової стабільності підприємства, що є стратегічно важливим для розвитку залізничного транспорту.

Висновки до третього розділу

Аналіз основних засобів служби колії свідчить про їх значну питому вагу у структурі активів та поступове фізичне зношування. Одночасне зниження фондовіддачі та оборотності необоротних засобів вказує на недостатню ефективність їх використання та концентрацію капіталу в довгострокових активах. Така динаміка підкреслює необхідність модернізації основних засобів, оптимізації структури активів і підвищення ефективності їх експлуатації для забезпечення стабільного виробничого потенціалу та фінансової стійкості підприємства.

Економічні наслідки такої структури активів включають зниження ефективності використання ресурсів, обмеження можливостей швидкого реагування на зміни виробничого процесу та підвищення фінансових ризиків.

У роботі проаналізовано вплив зміни методу нарахування амортизації на ефективність діяльності підприємства. Доведено, що вибір методу безпосередньо визначає структуру витрат, фінансові результати та податкові зобов'язання. Виявлено, що застосування прискорених методів дозволяє зменшити податкову базу й підвищити обсяг грошових потоків у короткостроковій перспективі, але водночас знижує рентабельність активів та чистий прибуток на початкових етапах використання активів. Перехід до інших методів виправданий лише за умови зміни очікуваної форми споживання економічних вигід, що узгоджується з вимогами МСФЗ. Зміна методу амортизації повинна розглядатися як стратегічне управлінське рішення, яке доцільне лише за умови його економічного обґрунтування та спрямованості на підвищення довгострокової фінансової стійкості підприємства.

Аналіз структури та ефективності використання основних засобів показує, що саме якість їх обліку та управління визначає можливість реалізації наявних резервів підвищення продуктивності. Виявлені особливості та тенденції доводять,

що без удосконалення системи обліку й управління основними засобами неможливо забезпечити їх оптимальне використання, збереження вартості та формування достовірної інформаційної основи для прийняття стратегічних управлінських рішень.

Для стабілізації ситуації рекомендовано здійснити модернізацію основних засобів, оптимізувати структуру необоротних і оборотних активів, підвищити фондоддачу та покращити планування та контроль за їх використанням. Реалізація цих заходів дозволить підвищити продуктивність, зменшити витрати на обслуговування старіючих активів і забезпечити стійкість виробничого потенціалу служби колії.

Висновки

В сучасних умовах господарювання є важливим вирішення проблем ефективного використання основних засобів та контролю за їх наявністю й збереженням з моменту придбання до моменту їх вибуття.

Метою кваліфікаційної роботи є комплексне дослідження процесу обліку основних засобів на залізничному транспорті з метою підвищення ефективності їх використання, удосконалення облікової політики та управлінських рішень щодо модернізації, ремонту та реконструкції основних засобів.

В кваліфікаційній роботі розкрито економічну сутність та поняття основних засобів на основі різних наукових джерел., а також нормативно-законодавчої бази. Відповідно до НП(С)БО 7 «Основні засоби», об'єкт основних засобів – це закінчений пристрій з усіма необхідними елементами, конструктивно відокремлений предмет, комплекс взаємопов'язаних об'єктів або інший актив, що відповідає визначенню основних засобів та контролюється підприємством. Для цілей бухгалтерського обліку основні засоби поділяються на дві групи: 1) власне основні засоби (земельні ділянки, будівлі, споруди, передавальні пристрої, машини, обладнання, транспортні засоби, інструменти, меблі, тварини, багаторічні насадження тощо); 2) інші необоротні матеріальні активи (бібліотечні фонди, малоцінні необоротні активи, тимчасові споруди, природні ресурси, тара, предмети прокату тощо). Крім того, основні засоби систематизуються за функціональним призначенням, галузевою належністю, характером використання та правом власності, що забезпечує комплексне відображення їх ролі у виробничо-господарській діяльності підприємства. Важливим аспектом обліку є види оцінки основних засобів, визначені НП(С)БО № 7. До них належать: первісна, переоцінена, залишкова, справедлива, ліквідаційна вартість, а також вартість, що амортизується. Кожен із цих показників має своє цільове призначення у бухгалтерському обліку та відображає різні характеристики вартості об'єкта, що забезпечує повноту й достовірність відображення основних

засобів у фінансовій звітності підприємства.

В першому розділі кваліфікаційної роботі наведено організаційно – економічну характеристику Основ'янської дистанції колії, в якій розглянуті предмет діяльності, основні завдання, структура управління. Проаналізовані основні напрямки виробничо-господарської діяльності служби колії. Аналіз господарських засобів, джерел їх фінансування, ліквідності, платоспроможності, ділової активності та фінансових результатів служби колії свідчить про погіршення майнового та фінансового стану підприємства. Основними проблемами критичного фінансового стану є зменшення активів і власного капіталу, висока питома вага поточних зобов'язань, критично низький рівень ліквідності та платоспроможності, а також збільшення фінансового циклу та потреби в оборотних активах. Отримання збитку в результаті перевищення собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт послуг) над доходами від реалізації продукції (товарів, робіт послуг) посилює ризики фінансової нестійкості. Сукупність цих факторів свідчить про високу залежність від зовнішніх джерел фінансування, обмежену гнучкість у використанні ресурсів та необхідність впровадження управлінських заходів для зміцнення фінансової стійкості, оптимізації структури активів і забезпечення достатнього рівня ліквідних активів.

В другому розділі кваліфікаційної роботі розглядається організація обліку основних засобів дистанції колії як структурного підрозділу залізниці. При веденні бухгалтерського обліку основних засобів дистанція в своїй діяльності використовує нормативно-законодавчу базу: Закон України про бухгалтерський облік та фінансову звітність, податковий кодекс України, Національне Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби", Закон України про затвердження типових форм первинного обліку, а також Облікову політику АТ «Укрзалізниця». Розглянуте документальне оформлення та синтетичний і аналітичний облік руху основних засобів. Висвітлено ведення обліку ремонту, переоцінки, амортизаційних відрахувань та відображення основних засобів у звітності.

В третьому розділі кваліфікаційної роботі наведений аналіз динаміки та структури основних засобів, аналіз показників ефективності використання основних засобів.

Аналіз основних засобів служби колії свідчить про їх значну питому вагу у структурі активів та поступове фізичне зношування. Одночасне зниження фондоддачі та оборотності необоротних засобів вказує на недостатню ефективність їх використання та концентрацію капіталу в довгострокових активах. Така динаміка підкреслює необхідність модернізації основних засобів, оптимізації структури активів і підвищення ефективності їх експлуатації для забезпечення стабільного виробничого потенціалу та фінансової стійкості підприємства.

В кваліфікаційній роботі було розглянуто вплив зміни методу нарахування амортизації на ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства. Дослідження показало, що вибір методу амортизації визначає динаміку витрат, рівень податкового навантаження, ліквідність та інвестиційну привабливість компанії. Виявлено, що використання прискорених методів амортизації сприяє зменшенню податкової бази та зростанню грошових потоків у короткостроковому періоді, проте водночас знижує рентабельність активів і чистий прибуток на початкових етапах їх експлуатації. Перехід до іншого методу амортизації є обґрунтованим лише у разі зміни очікуваного способу споживання економічних вигід, що узгоджується з вимогами МСФЗ. Отже, зміна методу амортизації є важливим управлінським рішенням, яке потребує обґрунтованості, належного документування та врахування довгострокових наслідків для стабільності та ефективності діяльності підприємства.

Аналіз стану та ефективності використання основних засобів засвідчує, що повноцінна реалізація виявлених резервів можлива лише за умови вдосконалення методики їх обліку та системи управління. Саме інтеграція облікових процедур із сучасними управлінськими підходами створює передумови для раціонального використання активів, збереження їх вартості та формування інформаційної бази, необхідної для прийняття обґрунтованих стратегічних рішень.

Запропоновані заходи щодо удосконалення обліку та управління основними засобами колійної інфраструктури спрямовані на створення єдиної комплексної системи контролю й планування. Вони забезпечать точне відображення стану активів, підвищать ефективність використання ресурсів та сприятимуть своєчасному проведенню ремонтів і модернізацій. Реалізація цих пропозицій дозволяє знизити фінансові та технічні ризики, посилити безпеку руху та надійність функціонування служби колії. Удосконалення облікових процесів формує інформаційну базу для обґрунтованих управлінських рішень і стратегічного планування. Таким чином, філія отримує стійкі передумови для підвищення виробничої ефективності та стабільного розвитку залізничного транспорту.

В цілому, вивчивши діючу систему бухгалтерського обліку основних засобів, можна зробити висновок, що служба колії веде облік основних засобів у відповідності до нормативно-законодавчої бази, а її фінансовий стан є задовільним.

Перелік використаних джерел

- 1 Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура. business.diia.gov.ua: веб-сайт. URL: <https://business.diia.gov.ua/handbook/sustainable-development-goals/cil-9-promislovist-innovacii-ta-infrastruktura>.
- 2 Дикань В. Л., Обруч Г. В. Управління реалізацією спільних інвестиційних проектів за участю підприємств залізничного транспорту в умовах цифровізації. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2020. № 69. С. 9-21.
- 3 Корінь М. В., Сендюк В. Є., Муквіч О. С. Теоретичні засади модернізації підприємств залізничного транспорту України. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2018. № 64. С. 231-240.
- 4 Смерічевський С., Райчева Л., Михальченко О. Проблеми і перспективи модернізації транспортного комплексу національної економіки. Економіка та суспільство. 2022. № 38. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1504>.
- 5 Стасюк О. М. Техніко-технологічна модернізація як один з пріоритетів розвитку залізничного транспорту України. Ефективна економіка. 2017. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5432>.
- 6 Стрелко О. Г., Бердниченко Ю. А., Соловійова О. С., Кравченко О. В., Дорошенко М. М. Підвищення ефективності залізничних перевезень за рахунок модернізації об'єктів залізничного транспорту загального користування. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Технічні науки. 2021. Т. 32 (71). № 5. С. 279-285.
- 7 Ступінь зносу основних засобів за ВЕД «Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність». data.gov.ua : веб-сайт. URL: <https://data.gov.ua/dataset/fd9a47c8-50d9-43a8-b544-7419e28b2f35>.
- 8 Зношеність локомотивного парку «Укрзалізниці» становить 97 %. gmk.center : веб-сайт. URL: <https://gmk.center/ua/news/znoshenist-lokomotivnogo-parku-ukrzaliznici-stanovit-97/>.

9 «Укрзалізниця» подалась на ленд-ліз: в заявці локомотиви General Electric на \$250 млн. forbes.ua : веб-сайт. URL: <https://forbes.ua/news/ukrzalznitsya-podalas-na-lend-liz-v-zayavtsi-lokomotivi-general-electric-na-250-mln-10062022-6519>.

10 Укрзалізниця придбає 130 нових вантажних електротягів від французької компанії «Alstom». Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України : веб-сайт. URL: <https://mtu.gov.ua/news/32921.html>.

11 В «Укрзалізниці» виступають проти впровадження приватної тяги. Центр транспортних стратегій : веб-сайт. URL: https://cfts.org.ua/news/2023/06/26/v_ukrzalznitsi_vistupayut_proti_vprovadzhennya_privatno_tyagi_75495.

12 Нібулон придбав локомотив та отримав дозвіл від УЗ на подачу та забирання вагонів. railinsider.com.ua : веб-сайт. URL: <https://www.railinsider.com.ua/nibulon-prydbav-lokomotyv-ta-otrymav-dozvil-vid-uz-na-podachu-ta-zabyrannya-vagoniv/>.

13 Дані щодо колійного господарства (протяжність, відремонтовано, потребують ремонту). Портал відкритих даних : веб-сайт. URL : <https://data.gov.ua/dataset/a4305cef-c8e0-4232-bb48-637ae4301261>.

14 Підсумки роботи залізничного транспорту України у 2022 році. Національний інститут стратегічних досліджень : веб-сайт. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/pidsumky-roboty-zaliznychnoho-transportu-ukrayiny-u-2022-r>.

15 Проєкт оновлення парку вантажних вагонів на 2022-2028 роки. railexproua.com : веб-сайт. URL: <https://railexproua.com/>.

16 Наявні проблеми у функціонуванні залізничного транспорту вимагають регуляторних та управлінських заходів задля їхнього вирішення. brdo.com.ua : веб-сайт. URL: <https://brdo.com.ua/analytics/nayavni-problemy-u-funktsionuvanni-zaliznychnogo-transportu-vymagayut-regulyatornyh-ta-upravlinskyh-zahodiv-zadlya-yih-vyrishennya/>.

17 Очікується зростання електрифікації залізниць у Європі. railway.supply: веб-сайт. URL: <https://www.railway.supply/uk/ochiku%D1%94tsya-zrostannya->

elektrifikacji%97-zaloznic-u-%94vropi/.

18 Господарський кодекс України [Текст]: офіційний текст: станом на 20 січ.2007р. – Х. Одіссей, 207. -240с.

19 Податковий кодекс України [Текст]: офіційний текст: станом на 23.12.2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011. - N 13-14, N 15-16, N 17, ст.112.

20 Статут залізниць України [електронний ресурс]: [постанова Кабінету Міністрів України від 6 07. 1998 р. № 457]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/457-98-%D0%BF>

21 Бабій, В.Л. Роль основних засобів у процесі виробництва [Текст] / В.Л. Бабій // Наукові записки. – 2002. – № 10. – С. 200 – 202.

22 Бенько, М.М. Інформаційні системи і технології в обліку [Текст]: навчальний посібник для вузів / М.М. Бенько. – К.: КНТЕУ, 2006. – 362 с.

23 Білуха, М.Т. Фінансовий контроль: теорія, ревізія, аудит [Текст] / М.Т. Білуха. – К.: Українська академія оригінальних ідей, 2005. – 888 с.

24 Бутинець, Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку [Текст]: навчальний посібник для вузів / Ф.Ф. Бутинець. – Ж.: ЖІТІ, "Рута", 2002. – 554 с.

25 Бутинець, Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік [Текст]: навчальний посібник для вузів / Ф.Ф. Бутинець. – Ж.: ПП "Рута", 2006. – 832 с.

26 Бутинець, Ф.Ф. Економічний аналіз [Текст]: навчальний посібник / Ф.Ф. Бутинець. – Ж.: ПП "Рута", 2004. – 735 с.

27 Бутинець, Ф.Ф. Інформаційні системи бухгалтерського обліку [Текст] / Ф.Ф. Бутинець. – Ж.: ПП « Рута», 2002. – 544 с.

28 Величко, О. Г. Бухгалтерський облік і фінансова звітність в Україні [Текст] / О.Г. Величко, С.Ф. Голов. – Д.: ТОВ «Баланс-Клуб», 2010. – 768 с.

29 Гарасим, П.М. Фінансовий облік і звітність на підприємствах різних галузей [Текст]: навчальний посібник / П.М. Гарасим, А.Я. Кізима, П.Я. Хомина. – Т.: «Астон», 2010. – 288 с.

30 Герасим, Л.М. Первинний та аналітичний облік на підприємстві [Текст]: навчальний посібник / Л.М. Герасим, Г.П. Журавель, В.Ф. Бруханський,

П.Я. Хомин. – Т.: Астон, 2005. – 463 с.

31 Гольцова, С.М. Бухгалтерський облік [Текст]: навчальний посібник / С.М. Гольцова, І.М. Плікус. – С.: ВТД «Університетська книга», 2006. – 255 с.

32 Грабова, Н. М. Облік основних господарських операцій в бухгалтерських проводках[Текст]: навчальний посібник / Н.М. Грабова, Ю.Г. Кривоносов. – К.: А.С.К., 2011. – 416 с.

33 Грабова, Р. Є. Енциклопедія бухгалтерського обліку [Текст] / Р.Є. Грабова. – К.: Галицькі контракти, 2004. – 832 с.

34 Джога, Р.Т. Бухгалтерський облік [Текст]: навчально-методичний посібник / Р.Т. Джога. – К.: КНЕУ, 2006. – 480 с.

35 Домбровська, Н.Р. До питання нарахування основних засобів [Текст] / Н.Р. Домбровська // Облік і фінанси. – 2013. – №4. – С.45 – 48.

36 Жадько, К.С. Бухгалтерський облік у схемах і таблицях [Текст]: навчальний посібник / К.С. Жадько, В.В. Семенюта, Л.Ш. Олійник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 112 с.

37 Житна, І.П. Економічний аналіз господарської діяльності підприємств [Текст] / І.П. Житна, А.М. Нескреба. – К.: Вища школа, 2004. – 346 с.

38 Загородній, А.Г. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики [Текст]: навчальний посібник / А.Г. Загородній, Г.О. Партин. – К.: Товариство "Знання", КОО, 2004. – 377 с.

39 Кім, С. Г. Бухгалтерський облік: первинні документи та порядок їх заповнення [Текст]: навчальний посібник / С.Г. Кім, В.В. Сопко. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 440 с.

40 Косміна, Р. М. Бухгалтерський облік [Текст]: навчальний посібник / Р.М. Косміна, Ю.Д. Чацкіс. – К.: Вища школа, 2008. – 255 с.

41 Кужельний, М.В. Теорія бухгалтерського обліку [Текст]: навчальний посібник / М.В. Кужельний, В.Г. Лінник. – К.: КНЕУ, 2011. – 334 с.

42 Лень, В.С. Бухгалтерський облік в галузях економіки [Текст]: навчальний посібник / В.С. Лень, В.В. Гливенко. – К.: Знання-Прес, 2005. – 492 с.

43 Михайлов, М.В. Теорія бухгалтерського обліку [Текст]: навчальний

посібник / М.В. Михайлов, М.Г. Михайлова, А.І. Глумаченко, В.П. Гончар. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 247 с.

44 Положення (стандарти) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» затверджено наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000р. № 92 із змінами та доповненнями від 08.02.2014р. № 48.

45 Про аудиторську діяльність: Закон України [затверджений постановою Верховної Ради України від 22.04.1993р. №3125-XII зі змінами та доповненнями](#) від 16.10.2012р. № 5463-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>

46 Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України затверджений наказом Президента України від 16.07.1999р. № 996-XIV із змінами і доповненнями від 24.10.2013р. №663-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

47 Про залізничний транспорт: Закон України затверджений Кабінетом Міністрів України від 04.07.1996р. № [274/96-ВР](#) із змінами і доповненнями від 05.07.2012р. № 5099-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/273/96-%D0%B2%D1%80>

48 Про затвердження Положення про Державну адміністрацію України залізничного транспорту: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.02.1996р. № 262 із змінами і доповненнями від 20.03.2013р. № 170 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/262-96-%D0%BF>

49 Укрзалізниця [Електронний ресурс]: офіційний сайт. – Режим доступу: <http://www.uz.gov.ua>

АКТ

перевірки кваліфікаційної роботи магістра на наявність ознак академічного плагіату.

Відповідно до даних сервісу Strikeplagiarism кваліфікаційна робота

«Особливості обліку основних засобів, аналіз та напрями вдосконалення системи обліку з метою підвищення ефективності їх використання (на прикладі структурного підрозділу залізниці)», автора: Маренич Катерини Ігорівни містить 43,11 % обсяг знайдених подібностей. Ознаки академічного плагіату – відсутні.

Перевірку виконала доцент кафедри Фінанси, облік і аудит Вікторія Орлова

20.12.2025 р.